1996
FİDEL CASTRO
Edebiyat Ödülü

KÜBA UZAK DEĞİL

Bizim Fidel'in Öyküsü

DURSUN ÖZDEN

BİZİM FİDEL'İN ÖYKÜSÜ

Dursun Özden 1950 Niğde doğumlu. Niğde Lisesini 1970'te bitirdi. Doğu Dilleri ve İdari Bilimler alanında yüksek öğrenim gördü. 1971'den bu yana şiir yazıyor. Latin Amerika'nın Picasso'su diye anılan Ekvatorlu ressam Guayasamin'in oluşturduğu Vakfın, Castro'nun 70. yaş günü nedeniyle düzenlediği yarışmada Dursun Özden ödül kazandı. *"Bizim Fidel'in Öyküsü"* ile... Yazarın daha önce yayınlanan kitapları *"Gökkuşağı Tarlası,"* (Şiir), *"Yeni Zamanlar Dervişi"* (Şiir), *"Sevginin Uçları"* (Şiir), *"Sendikal Kriz ve Endüstriyel Demokrasi"* (İnceleme).

BELGE YAYINLARI
YAŞAM ve ANILAR

KÜBA UZAK DEĞİL
Bizim Fidel'in Öyküsü

© *Dursun ÖZDEN 1998*

Dizgi/Sayfa Düzeni
Songül Grafik

Düzelti
A. Yasemin

Kapak Tasarımı
Yusuf Aslan

İç / Kapak Baskı
Güler Ofset

Montaj
Adım Grafik

Cilt
Güven Mücellithanesi

Birinci Baskı
Aralık 1998

BELGE ULUSLARARASI YAYINCILIK
Divanyolu Cad. Binbirdirek İşhanı 15/1
Sultanahmet - İstanbul
Tel/Fax: (212) 517 44 53 - (212) 638 34 58

DURSUN ÖZDEN

KÜBA UZAK DEĞİL

Bizim Fidel'in Öyküsü

belge
yayınları

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / Küba: "Yalansız Hürriyetin Eli"
Server Tanilli 7

I. YARIŞMA YAZILARI VE DİĞER METİNLER
Türkiyeli Fidel'in Günlüğü 13
Fidel's Diary 17
Fidel'in Resmi 21
La Figura de Fidel 24
"Fidel Niçin Ağladı / *Pham Tung Thien (Vietnam)* 27
Beni Fidel Değilim / *Carlos Oramas (Ekvator)* 29
Fidel / *Marta Pérez Lewa (Küba)* 38
Kurtarıcıları Yok Etmeyen Zaman / *Jesus Orta Ruiz (Küba)* 41
Fidel Castro'ya / *Pablo Neruda (Şiir)* 44
Che / *Manos Loizos* 46
II. Habitat Konferansı Söylevi / *Castro* 47
Adaşım Fidel / *Türkiyeli Fidel ile Röportaj* 50

II. KÜBA'DAN İNSAN MANZARALARI 59
Dudak İzi / *Dursun Özden* 91

EK: KÜBA'YA İLİŞKİN TEMEL BİLGİLER 93

ÖNSÖZ
Küba: "Yalansız Hürriyetin Eli"...

Nâzım Hikmet, ünlü ***"Saman Sarısı"*** şiirinde, Küba dönüşü izlenimlerini de dizeleştirir: Küba meydanında ***"akı karası, sarısı melezi"*** altı milyon kişinin ***"ışıklı bir çekirdek", "çekirdeklerin çekirdeği"***ni güle oynaya diktiğini görmüştür. Sonra bir el görür Şair; çoğalır o el, değişik insanların elleri olur: Anasını okşayan bir çocuğun elidir; bir sevgilinin, bir balıkçının elidir; ama hepsi de, sevincin, umudun, mutluluğu elleridir; hepsi de, tek bir eldir aslında.

Küba'da simgeleşen ***"Yalansız hürriyetin eli!"***

"Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin" diye tekrarlayıp dururken, o ellerin, o elin resmini de yapıp yapamayacağını sorar ünlü ressama büyük şair.

Küba'daki ***"Yalansız hürriyetin eli"*** önemlidir; önemi başta şurada ki, 20. yüzyılın en büyük destanlarından birini yazdı o el ve hâlâ onurun ve saygınlığın simgesi olarak, "yalansız hürriyet"i temsil etmekte...

*

Ama kolay olmadı o destanı yazmak.

Güney Amerika'nın kuzeyi ile Meksika'nın doğusunda, Birleşik Amerika'nın güneydoğusunda, Antil adalarının en büyüğünde, ***"Doğu-***

dan batıya doğru bir timsah gibi uzanan" bu adada, o destanın yazılışı bir mucize gibidir.

Küba'nın çağdaş tarihi, ***"sömürgelikten kurtulmak"*** için verilen mücadeleler ile doludur. Çoğu da Birleşik Amerika'ya karşı verilen mücadelelerle...

Onlardan biri ve sonuncusu 1956'dan 1959'a kadar sürer ve **8 Ocak 1959'da, *Batista***'nın tutucu ve korkunç diktatörlüğüne karşı kazanılan bir zaferle sonuçlanır.

"Gerilleros" un zaferidir bu!

Başlarında da ***Fidel Castro*** vardır; ***Che Guevara*** vardır ve başka inanmış yiğit insanlar vardır.

Fidel Castro başlangıçta sosyalist değildi. Yavaş yavaş sosyalizme kayar; çünkü kurduğu rejime karşı Birleşik Amerika'nın beslediği düşmanlık, kendisine başka bir yol bırakmıyordu. Küba, kapitalist ve yarı feodal bir yapıdan sosyalist kesimin egemen rol oynadığı bir yapıya alabildiğine hızla geçer. Dünyanın hiçbir ülkesi, bu denli kısa zamanda bu tür bir yapı değişikliğine uğramamıştır. Söz konusu değişiklikler, nitelikçe bir kopma olmadan ve siyasal kadroda pek önemli bir farklılaşma gitmeden gerçekleşir.

Ama asıl önemlisi, şu sonuç: Küba halkı, tarihinde ilk kez, bağımsız, yani başı dik bir halk olarak, günlük ekmeğine sahip çıkar.

Yalnız ona da değil: Onuruna, aklına, yazgısına ve tek kelimeyle geleceğine...

Neler olup bittiğini, Nâzım Hikmet, yukarda andığımız şiirinde, sanatçı kaleminin gücünü de ortaya koyarak, pek güzel anlatır.

Bu arada büyük badireler de atlatır rejim.

Avuç içi kadar bir adada, üstelik gelecek vaadeden bir sosyalist uygulama, bütün Latin Amerika'ya kötü bir örnek olup Amerikan emperyalizminin işini bozacağından, Birleşik Amerika elinden ne geliyorsa ardına koymaz.

1962-1963 bunalımı özellikle önemlidir..

Ama düşmanı varsa, dostları da vardır Küba'nın: Başta sosyalist sistem, sonra her ülkeden-komünist olsun olmasın-namuslu ve bilinçli aydınlar.

Arka çıkarlar, kol-kanat gererler. Küba'ya.

Ama en büyük darbe, hiç kuşkusuz, dünya sosyalist sisteminin geçirdiği bunalım ve giderek Sovyetler Birliği'nin yıkılışı olur.

Ne var ki o bile yıkamaz rejimi.

Küba'nın, köylünün öyküsünde olduğu gibi, ***"taşların bağlanıp köpeklerin salıverildiği"*** bir dünya ortamında; emperyalizmin, ***"Yeni Dünya Düzeni"*** adıyla, yeryüzü halklarını kuşattığı ve yeni bir şaşırtmacayla da bilinçleri köreltmeye çalıştığı şu günümüz dünyasında. Küba'nın işi kolay değil elbette. Dizginleri elden bırakmadan gerekli reformları gerçekleştirebilirse, yeniden örnek olacak dünyaya.

Server Tanilli

YARIŞMA YAZILARI ve DİĞER METİNLER

TÜRKİYELİ FİDEL'İN GÜNLÜĞÜ

(Fidel Castro'nun 70. yaşgünü nedeniyle Ekvator'da bulunan Guayasamin Vakfı tarafından açılan Fidel Castro Edebiyat Yarışması'na katılan bu yazı yazarı Dursun Özden'e ödül getirmiştir.)

70 yaşındaki Fidel Castro'nun 20 yaşındaki adaşı Fidel Coşkun'un günlüğündeki satırları okurken herhangi bir günlük değil de zaman akışında yazılan ve çok kısa aralıklarda zaman içinde dünden bugüne dolaşan anlaşmalara ve olaylara dayanan bir günlük gibi düşünebiliriz.

Bu isim benzerliği yüzünden şehir giriş ve çıkışlarında, kimlik kontrollerinde büyük problemler yaşıyordu Fidel. Günlüğünü süsleyen bu Fidel isminden dolayı zaman zaman problemlerin daha da büyümesine sebep oluyordu. Fidel sonunda bu ismin nereden geldiğini araştırmaya karar verdi. Bunu ona kim, ve niçin vermişti. Nasıl oluyordu da Türkiye'nin ortasında (Türk şairi Nazım Hikmet'in deyişiyle, "Akdeniz'e bir kısrakbaşı gibi uzanan bu memlekette) Niğde doğumlu sevimli bir bebek Fidel adını taşıyordu? Kan, boy, din, dil ve coğrafî bağlantısı olmamasına rağmen 'dünyanın öbür ucunda' Küba'da yaşayan bu adamla isim benzerliği niçindi?

Her on senede bir gelen askerî darbelerden etkilenerek doğan çocuklara verilen BARIŞ, ÖZGÜR, ÖZLEM, UMUT, DENİZ, GÜNEŞ,

GÜL, SEVGİ, NAZIM, BİLGE gibi isimler sosyal yapıdaki sınıf ayrılığının ortadan kakmasına yönelik beklentisi ifade ediyordu. Ayrıca din ve etnik kökene dayalı isimlerin Muhammed, İsa, Musa, Mete gibi isimlerin üzerinde etkileri önem taşıyordu. Çok nadiren Tanya. Fidel isimleri verilmişti. Marx'ın ideolojisinden etkilenen genç evliler yeni doğan bebeklekine bu isimleri verirken gelecekte çocuklarının ne tür zorluklarla karşılaşabileceklerini hiç düşünmemişlerdi.

Fidel'in babası köy kahvesinde jandarma tarafından yapılan bir aramada üzerinde Che'nin "Gerillanın Günlüğü" adlı kitabı bulunduğu için 3 yıl hapis yatmıştı. Türk ceza yasalarındaki 141 ve 142. maddelere göre bazı kitapları okumak suçtu. Fidel'in babası da kitap okuduğu için, düşünce suçundan 12 sene hapis isteğiyle yargılanmıştı.

Babanın hapiste kitap okumak için bol vakti olur.

Fidel Castro ve arkadaşlarının ellerinde kalaşnikoflarla 1961'de Domuzlar Körfezi çıkartması Fidel'in babasının aklını kurcalıyordu. Doktorlar, mühendisler ellerinde kalaşnikoflarla Amerikan emperyalistlerine karşı Che ve Castro'nun komutasında Sierra Maestra dağlarında savaşıyorlardı. Yurtseverler doğal hakları için, yerli ve yabancı şeker, kahve, muz milyonerlerine karşı savaş veriyorlardı. Kalaşnikof; Sovyet makine mühendisi; 1941'de yaptığı bu silâhın mucidi; otomobil yerine bu ölümcül silâhı bulan insan; barış ve halkların savaşımı daima onun aklını kurcaladı.

Altı ay hiçbir ziyaretçisi gelmeyen ve dış dünyayla bağlantısı kesilen Fidel'in babasına bir gün üzerinde kırmızı mühürle "görüldü" yazan, zarfı açık bir mektup gelir. İlk önce inanamaz, dalga geçtiklerini düşünür. Şüpheli bakışlarla elini uzatır ve iri ela gözleri yerlerinden çıkacakmışcasına mektuba bakar. Mektubu bir çırpıda okur ve ama gözleri yaşla dolu her kelimeyi sindirerek tekrar okur, hayallere dalar. Arkadaşları tarafından hayallerinden uyandırılır. Bedeni hapis olsa da düşünceleri bundan sonra özgürdü, dışardaydı.

Çukurova'nın yakıcı sıcağı altında (genelde pamuk yetiştirilen) şeker kamışlarının arasında yeni doğmuş bir bebek sesi duyar. Ne

doktor ne ebe vardır yanında. Ağlamakla gülmek arası düşlerinde, bahardan kalan son kırmızı bacaklı bir leylek süzülerek uçar hapishanenin üzerine bir bebekle. Bebeğin anlamı özgürlük. Özgürlüğün adı da Fidel. Şeker kamışı tadı vardı özgürlükte. Bolluk, üretkenlik ve doğanın ayaklanması demekti. Çiftçilerin bereketiydi, Fidel. Dünya çok daha güzel ve yaşanılır bir yerdi artık.

Mektup Fidel'in annesindendi, oğlu olduğunu ve ne isim vereceklerini soruyordu. Babası o sıralar Fidel Castro'nun kitabını okuyordu ve çok etkilenmişti. Birden olduğu yerden sıçrayarak, oğlumun adı Fidel olacak, dedi arkadaşlarının şaşkın bakışları arasında. Hemen bir mektup yazarak isteğini belirtti.

Baba Tahir zaman zaman şiir yazmayı denerdi. Büyük şair Jose Marti'nin şiirlerini okumuştu ve hayranlık duyuyordu. Jose Marti büyük düşünür ve 1895 yılında Küba ile İspanya sömürgeciliğine karşı ulusal bağımsızlık savaşında lider olarak, 42'sinde savaş alanında ölmüştü. Tahir satırları arasında devrim liderinin düşüncelerini değil de bir babanın çocuğuna olan özlemi veya bir adamın evine olan özlemini yazmıştı. Aşağıdaki satırları *"Özgür Şiirler"*den alınmıştır.

"Sabahları oğlum
Minicik oğulcuğum
Kocaman bir öpücükle
Uyandırdı beni
Sonra bir atlı gibi
Otururdu göğsüme
Dizgin yerine
Tutup saçlarımı..."

Fidel zor ve maceralı bir hayata büyümeye devam etmiştir. Tâ ki 20 yaşında askerlik zamanı gelene dek.

Fidel okul çağına geldiğinde ilkokula kayıt olmak için nüfus cüzdanı almak gerektiğinden (daha önce isminin Fidel olmasından dolayı nüfus cüzdanı alamamıştır) nüfus dairesine başvurulur. Sonuç

yine aynıdır. Fidel bir Türk ismi olmadığından kayıt yapılmaz. Babasının uzun uğraşılarından sonra başka bir bölgedeki nüfus dairesinde çalışan bir yetkili Fidel kelimesinin Türk ses uyumuna uygun olduğunu ve Türkçe bir isim olarak kabul edilebileceğini söyleyerek kaydını yapar. Böylece Fidel nüfus cüzdanına kavuşur, artık bir vatandaştır. Türkiyeli Fidel'in de bir kimliği vardır.

Zaman zaman Fidel'in ismi okul çevresinde, akrabaları ve arkadaşları tarafından tuhaf bulunur. Bazıları şaka olarak ona Fidel yerine Castro diye hitap ederler. Fidel, Fidel Castro'yu okuyarak büyür. Genç Fidel, bu sene Habitat II için İstanbul'a gelen Fidel Castro'yu TV'de izledikten sonra günlüğünde yeni bir sayfa açar ve *"Benim tek hedefim sakalım çıktığında Castro gibi olmak"* diye yazar.

20 yaşındaki asker Fidel, 70 yaşındaki başkomutan Fidel'e bir kez daha selâm durur. Yeni doğacak Fidel'ler, şeker kamışı gibi doğaya başkaldırarak özgürlük ve bağımsızlık meşalesinin aydınlığında yarınlara koşacaklar. *"Viva Fidel!"*, *"Venseremos!"* diyerek 20 yaşındaki Fidel, 70 yaşındaki komutan Fidel'e göndermeler yapar ve onu örnek alır. Türkiyeli Fidel günlüğüne bir de şiir ekler. Günlüğünde tarih, 12 Aralık 1996'dır.

"Fidel'in Resmi" adlı bu şiir, Türkiyeli Fidel'in günlüğünü tamamlar.

" Fidel niçin ağladı?"

FIDEL'S DIARY

70 year old Fidel Castro's namesake 20 year old Fidel Coşkun began to read the story in his diary.

Fidel's diary is not an ordinary diary in literal or chronological sense. The main agenda of 20 year old young poet Fidel's diary is short time intervals extending to yesterday and tomorrow to make settlements of yesterday and tomorrow.

The only common denomination on their identity card became problem during searches and identitly controls at city entrance and exit. Fidel's being the only man with double name ornamenting his diary became sometimes insoluble turning the problems into web of problem. Fidel found himself searching out where his name came from, why, and how this name was given to him, and who gave it? Who was the man with beard who gave inspiration for his name? Why did they give the name Fidel to the sweet baby born in Niğde, in the middle of Turkey "extending into the Mediterranean like head of a mare" (by Turksih poet Nazım Hikmet's saying) to the south of Soviets, although he has no relation in blood, in religion, in language nor in geography with the man living in the other side of the world, in Cuba?

The names of children born in states of siege that come every ten years are BARIŞ (Peace), ÖZGÜR (Free), ÖZLEM (Longing), UMUT (Hope), DENİZ (Sea), GÜNEŞ (Sun), GÜL (Rose), SEVGİ (Love), NAZIM (Arranger), BİLGE (Wise) etc., names describing social and class longing and expectation gain importance over religious and

ethnological names (Mohammed, Isa (Christ), Musa (Moses) or Mete Although very rarely names such as Tanya, Fidel.. were also given. The young couples effected by Marxist ideology preferred those names. Never considering the difficulties to be faced by their children in the future.

Fidel's father had been in jail for 6 years, because he had Che's book "Guerrilla"s Diary" cught at village coffee house during the investigation made by gendarmc. In those days reading some books was crime because of Turkish Penal Code Articles 141-142. Fidel's father commited a very great thought crime by reading books and claimed to be punished by fine imprisonment upto 12 year.

Fidel' father who finished secondary school had plenty of time in prison to read books. Fidel's father was always confused if theere was a conflict between Kalashnekov guns in Fidel Castro's and his friends' opposition in "Pigs' Landing", or in doctors', engineers' and other patriots' fights with Kalashnekov guns in their hands against American imperialists, or sometimes on Sierra Maestra mountains in the hands of guerrillas under Che's and Castro's command, in the patriots' rightful fight given against native and Yankee billioneres of sugar-coffee-banana, Kalashnekov, the Soviet machine engineer's, the inventor of that gun in 1941; inventing this killing gun instead of automobile. "PEACE" or "RIGHTFUL FIGHTS" always occupied his mind.

Fo the first time a letter came for Fidel's father who had had no visitors for six months and had no possibility to communicate with the outside. The envelop was opened and the red scal "IT IS SEEN" was pressed on. When the jailer corporal handed it telling" you have a letter", the father could not believe and thought they were mocking. Then he reached his hands suspiciously and fixed his big hazel eyes leaping out of their sockets on the letter. He read the letter through at once, then read slowly assimiliatin each word. His eyes filled with tears. He set off before his dreams became meddled... Although his body was prisoner, from now on his dreams are free.

He heard the cry of the baby born without a doctor and without a

midwife, in the shadow of sugar canes embracing the golden heat of Çukurova (fruitful plain, where cotton is grown especially, in the south of Turkey). He was between to sob and to laugh deeply... He assumed the stork with red legs and beak, the last remnant of spring, flowing in the sky over the prison, brought the baby... Baby meant freedom. The name of freedom was Fidel. Freedom had the taste of sugar cane.. It was abundance, fruitfulness and nature revolt. Well the heat fell down on the ground. On the landowners' bed of bread. The world became more beautiful with Fidel... Like ali ather children, Fidel was attacking fruitful breast of the world.

The letter was from Fidel's mother. She was giving good news that they had a boy and asking "what name will we give?". The father was desply effected by Fidel Castro's book he was reading. He jumped suddenly telling "my son's name will be Fidel". His comrades were bewildered. He ran to the dormitory. He wrote a brief letter. At once he sent the letter stating the name of the baby to be "FIDEL".

Father Tahir tried to write poems now and then. He admired Jose Marti who was "a great life, a girat poem". Fidel's father Tahir remembered the poetry book he read last week. Jose Marti who died in the war area, in his 42 as the griatest conceptualist and leader of National Independence War of Cuba against Spanish colonialism in 1895, in his lines he did not write the ideas of a revolution leader but a father's longing for his child or a man's longing away from his home as a concrete person. He read the following lines from the poem" "ISMAELILLLO" in which poetry and life, and poet and poetry embraces each other.

"in the mornings my son,..
my little son,
used to awaken me
with a big kiss.
then mount like a rider
on my chest

holding my hair
instead of reins..."

Just from that time Fidel's hard and adventurous life went on growing. Until he reached his 20 year and his military service time came.

Fidel when be reached his 7 year would be enrolled to primary school. Thus he needed an identity card. Fidel had no identity card. They could not get one because of his name. After a struggle of 7 years, they applied to Registary of Birth Office again. The answer was" Fidel is no a Turkish name, thus we cannot register". Upon his father's insistence, a registry director from another district told that it would be possible, because sound of "Fidel" was in accordance with "Turkish vowel conformity". So Fidel was gained by Turkish language. Fidel got his identity card. Now he is a citizen

Although Fidel's name was found strange by his school environment and his family and relatives from time to time, some people called him "Castro" instead of "Fidel" as a Joke. Years passed. Fidel grew up by reading Fidel Castro. The young Fidel watched Fidel Castro who came to Istanbul for HABITAT-II this year, on TV, and he opened a new page into his agenda telling "My only aim is to be Castro when my beard grows".

Fidel is getting ready to fight for peace against his enemies like his grandfatherin Cuba, Kalsahnekov in his hands. His first poem was published in the magazine.

In order to leave the holy lands in sugar cane blessing to Fidels to be born as free and independent...

Fidel's diary will continue also after the military service.

FİDEL'İN RESMİ

Dursun Özden

[Büyük Türk Şairi Nazım Hikmet'in henüz yanıtını alamadığı bu soruyu, Ekvator'lu ressam (Modern Picasso) Oswaldo GUAYASAMİN'e soralım:]

70 yaşında bir çocuk "viva fidel"
yoksul ama mutlu çocuk-güldeste
düşümde düştüm küba'y-yurtsama
cemre artığı bir gökkuşağı yolum
timsah sırtı palmiye amigo / "venseremos"
che' nin saçları deniz / özgürlük dalgalı
mutluyum-bir kız sevdim havanalı
jose marti gençliğim / resim müzik şiirlik
misket oynadım çocuklarla "devrim" bahsine
türk ressam dino çok uğraştı çizmeye / düşlerini
don kişot parkında "fidel de içlerinde" kararlı emin
"mutluluğun resmini yapabilir misin" guayasamin?

yumuşak karnında kalem / yanki "kağıttan kaplan"
sönmesin bu meşale dostluk dayanışma şan
domuzlar körfezinde dalga dalga yüreğim
sierra maestra dağları onurun doruğu
"hoş geldi safa geldi ölüm" halkın başı dik
tütün saran gözler zeytinlik / barışçıl sevilgen
"kavga ve sevda nadasa kaldı" bitti kin
granma okuyor sırada yaşlı genç komita
tan ağarıyor "fidel de içlerinde" etti yemin
aşkın resmini yapabilir misin guayasamin?

"sen ey kaçınılmaz tarih / seni sevmemi sağla"
çarklar çark etti derviş / karlı ayaza karşın
bayramlık / sen ey portakal çiçeği melez çocuk
benim ülkemde "dört mevsim sonbahar"
işe gider çocuklar aç-acılı / diz boyu kar
yoksulluk savaş içinde boncuk boncuk ağlar
güneşe koşuyor gençler / bir avuç sevda
"yarım kalan düşleri / kitapları ellerinde"
umut yorgunu tutsak ölü / başları dik derviş
kayıplar gömütlüğünde "fidel de içlerinde" amin
tanrının resmini çizebilir misin guayasamin?

bir işkence evinde nazım ile che
sıkar şeker kamışının ümüğünü
bir söylemlik alınteri tadında emek
gün batımı atlantik yengeç dönencesi
küba bir damla özgürlük şelalesi
mavi ayaklı başkaldırış jose marti
çığlık çığlığa gökçe atlas /_düşler gece
"yasal değil bölünmüş bebek gülüşleri"
güneşe koşar adım / ışık ipliği şairle hece
sevda dokurken şiir oku aydınlığında imge
bir şarkı tutturmuşuz / şiir örgüsü gizemli
yarını dokuyor çocuklar "fidel de içlerinde" etamin
özgürlüğün resmini yapabilir misin guayasamin?

kurak mevsimin lacivert ilk akşamları
bir duble deli rakı-rom puro / şerefe
başkumandan fidel istanbul'da nöbete
mustafa kemal havana'da şiir okur hikmet'e
fidel / fidel'e düşlerinin resmini gösterir sırdaş
"yaşar kemal" "viva fidel" barış dağların yüreği
dostlar geliyor "fidel de içlerinde" yaldızlı zemin
barışın resmini yapabilir misin guayasamin?...

12.12.1996
Havana

LA FIGURA DE FIDEL

Dursun Özden

La demanda que el gran poeta Turco Nazim Hikmet no iva pudido todavia recibido, le pregutaremos ahora al pintor del Ecuador (Picasso Moderno), a Oswaldo GUAYASAMIN:

Una creatura de 70 anos "Viva fidel"
una creatura pobre pero feliz y muy real
donde en mi suenos me iva a Cuba, mi tierra natal
y un camino sobrante del arco iris del ciel
la espalda de cocodrillo, palmera, amigo / "venceremos"
los cabellos de che, la libertad / el mar encrespado
soy feliz porque ami una hija de la Habana
Jose Marti mi adolescència / diseno musica y poesia
jugué diversos juegos con los ninos apostando sobre las "revoluciones"
el pintor turco dino s'empeno mucho para trazar sus fantasias
en el parque de Don Quijete, "siendo fidel entre ellos", decididos y seguros
Guayasamin, "puedez trazar el diseno de las felicidades"?

en tu vientre el lapiz y los yanquis como "tigres de papeles"
que no se apagen estas antrochas de amistades, de solidaridades y de famas
ondeado mi corazon en el glofo de los cerdos
los montes de sierra maestra es el cumbre de su honor
"bien venida con toda su maestria la muerte" con las cabezas todas perpendicular
verdes todos los ojos de tabacos envolver/pacificos y afectuosos
"quedando los pleitos y las pasiones en dilacion" se terminan los rencores
estan a leyer el granma el comite con sus viejos y sus jovenes
amanece el crepuscolo donde presta su juramento "fidel entre ellos"
Guayasamin, "puedez trazar el diseno del amor"?

"tu historia inevitable / asegurame de puederte amar"
las ruedas ya dentaron derviche contor el frio seco
ay! tu nino mestizo de fiesta, de flor de naranja
en mi pais "cuatro estaciones son de otono"
y los ninos se van a tarabajr hambrientos, amargos con la nieve hasta la rodilla
contra la lucha de la pobreza ilora a cuentecillas
corren los jovenes verso el sol / una palma de amor
"todos sus suenos quedados a mitad / los livros en las manos"
esclavos muertos cansados de esperanza/ derviche sus cabezas perpendicular
en el sepulcro de los perdidos / esta "fidel enter ellos" amen...
"puedez trazar el diseno de Dios "Guayasamin?"

nazim con che en una casa de tortura
estrujan el zumo de la cana de azucar
un pequeno esforzo de sudor y el pan en su sabor
se esumerge el dia en el atlantico y el tropico del cangrejo
cuba una gota de cascada de libertad
un sublevamiento de zapatos azules, jose marti
con gritos estremecientes del imponente atlas / noche y suenos
"sonrisas ilegales de ninos separados"
los pasos corren verso el sol/ ilo luz y silaba poeta es
mientres se teja el amor, leye poesia por la claridad de imagen
cantamoz una cancion, laborada con poesias llenas de misterias
las creaturas tejan el avenir, en los tejidos tambien
"puedez trazar el diseno da la libertad Guayasamin?"

las primeras nochadas azul marinas de las temporadas aridas
una cantidad doble a la locura, raki-ron y cigarro/ a la salud vamos
generalisimo fidel guardia en estambol
leye poesia a hikmet, en habara mustafa kemal
mostra las figuras de sus suenos amigo confidente fidel a fidel
el corazon de las montanas pocificas, "viva kemal", "viva fidel"
llegan los amigos, en fondo dorado y "entre ellos esta fidel"
Guayasamin puedez trazar el diseno de la paz?...

12.12.1996 La Habana
Traducida por: Renata Aluf Medina

"...Fidel niçin ağladı"

Pham Tung Thien (Vietnam)

1972 yılında Dong Ha kurtulmuş oldu. Bu dönemde, ben daha Trieu Luong ilçesindeki bir ilkokul öğrencisiydim ve birçok kez özgürlük kuvvetlerinin arabalarına binerdim. Bazı anlar, özgürlüğüne kavuşan Quang Tri bölgelerini gezen ziyaretçiler ve yabancı gazetecilerle karşılaşırdım.

Sakat kollarımdaki değnekleri ve yıkık dökük, Yankilerin B– 52 bombalarının eseri olan aksak bacaklarımı görenler, beni okşuyorlardı. Elle beni yoklamaları, dokunmaları bittikten sonra, araba beni öğrenimime devam ettiğim okula götürüyordu. Bu her zaman tekrar eden olaylardan birisi olduğu için, alışkanlık haline gelmiş ve anılarımla ilgili önemli birşeyi teşkil etmiyordu.

Fakat, bir kez, 16 Eylül 1973 yılı, Fidel Castro'yu görmek üzere yola konulmam gerekti ve beni almaya gelen özgürlük kuvvetlerinden bir asker güvenilir bir eda ile: "Davamızla ilgili çok sadık bir batılı ile karşılaşacaksın" dedi ve ben de bunu her zaman için hatırlarım ve asla da unutabileceğimi sanmıyorum.

Dong Ha zamanında, sonbahar mevsiminde olduğumuz halde, hava hâlâ çok sıcaktı. Mevsimin bu son rüzgârları kuru bir tozu dumana katıyordu, fakat Fidel, yakıcı güneşin ve tozun altında, terden sırılsıklam olmuş bedeniyle, bir büyük köyün yakınında bulunan, alelacele inşa

edilmiş madem alaşımlı bir evin kapısının eşiğinde, ayakta sanki birini bekler gibi duruyordu. Beni oraya götüren araba, bir kenardan tutukluk yaptığı sırada, Fidel, beni değneklerimden alarak, kendi güçlü kuvvetli elleriyle, eve kadar götürdü; bir eliyle beni bağrına basıyor, diğeriyle de başımı ve kulaklarımı şefkatle, onun oğluymuşcasına ve şimdiye dek görmediğim bir sevgiyle, besbelli onun toprağının bir ferdi gibi okşuyordu.

Bu okşayışları esnasında, benim anlayamadığım, bir sürü yumuşak, dokunaklı şeyler söylüyordu.

Sakat kollarımı, dirseklerden başlayarak okşadığı zaman, elleri bedenimi daha da sıkı sarıyordu. Yüzüme, gözlerime, yanaklarıma karşı bakarken dudaklarını ısırdığını, sert ve yoğun sakalı arasından güçlükle farkedilmesine rağmen, bunu farkedebiliyor, ayrıca da gözlerinin de nem içinde olduğunu görüyordum. Fidel ağlıyordu.

Huzursuz, heyecanlı bir şekilde, başını boynunun önüne eğerek, omuzları üzerine çökmüş şekilde, hep ağlıyordu. Ben onun kim olduğunu bilmeksizin, sonradan bana söylemeleri üzerine, "davamızın sadık batılısı" olduğunu öğrendim.

Bu benim, operasyon sonrası, özgürlük kuvvetlerinin, beni ağır yaralı olarak kurtardıkları ve salon çıkışında annemle karşılaşmamdan sonra yoğun yanki B-52 bombardımanından ağladığım ilk andır.

Bu kez Fidel ağladığı için ben de ağlamıştım. Ben sakat kaldığım ve kollarımı kullanamadığım, tüm bu acı dolu sahnelere yol açan emperyalist yankilere duyduğu kin nedeniyle bana acıyarak bakıyordu.

Onun Küba halkının sevdiği ve saydığı liderimiz olduğunu öğrendiğim zaman, özgürlüğüne kavuşan Quang Tri bölgesini dolaşan Devlet Başkanını büyük bir hayranlıkla izledim. Pek tabiî ki, o "davamızın sadık batılı şahsiyeti" idi. Çünkü, Vietnamlılar gibi, onun da "emperyalist yankilere karşı kin ve nefret dolu" bir yüreği vardı. O Amca'nın kalbindeki duyguya benzeyen: "Çocuklara değin varan bir sonsuz aşk mevcut."

İspanyolca'dan çeviren : Renata Alıy Medina

Ben Fidel Değilim

Carlos Oramas (Ekvator)

I

Dünyada bir yerim olmadı hiçbir zaman
Gezgin denizcisi cehennemin
Buz dağları üzerinde kefenim,
Bir tanesi hariç herkes. İsmi, düşme noktasında, ucunda dilimin
Herkes gibi, içerim, yerim. biri hariç ama.
Severim, ölürüm evet; Onun gibi gövdeleri dehşetli bir şekilde
katlayarak değil ama,
çepeçevre çiviler, mızraklar arasında
Biri, birinin üzerinde,
Bu sürüp giden karanlıkta durmadan devam eden ses üzerinde.
Bu gıcırtı içerisinde düşen kanatlar üzerinde,
Bu nem tımarhanesi üzerinde,
Bu kan müzesi üzerinde,
Bu küfür kasırgası üzerinde,
Bu sperm sirki üzerinde,
Bu soykırım vahşeti üzerinde,
Bu gereksiz parodi üzerinde,
Kimse dua söylemeye gelmedi.
Bir damla çiy üzerinde yüzmek,
Daha doğrusu, henüz yazılmamış herhangi bir kitapta yok yerim,
dolduracak yerim de yok.

II

Gene benim, hem ağlayıp, hem de ağlatan.
Gözlerin derinliğini doğrudan bir fenerle aydınlatan.
Melek ve intihar ve bir kadın için tahtından olan evrensel hayvan.
Büyüyü bozacak kelimeleri bulamayan cadı
Eski güneşlerin ve taş askerlerin anısına, ışık geçirimli şeytan.
Bitacora, Erario, tamburlara vurmaktalar.

Aya karşı havlaması için, her gece ipinden çözülen hayvan.
Kim buradan gitmekte?
Herkesin yağmur duasını dinlemeye geldiği bu anda, niçin
sessizliğini bozup çıkagelmiyor?
Hâlâ kanamalı olan ölülerin sesleri arasından yavaşça niçin
gelmiyor?
Niçin göstermiyor, hangi bok için... henüz göstermiyor?
Ruhumdaki bu kırıklık benim sersemliğimi
Geçmiş yaraları, tırmıkları hissediyor, Hecatobe'da yaşamanın
üzüntüsü
Ben olduğum için olmalı
Kayın ve ben Abel gibi, yağmur ve firardan ölü gibi.
Kurbanının fışkıran kanını gören aslan ve aslan inlerinde son
Nefesini veren geyik olmalıydım
Bakire bir rahibe ve sallanan yatağın loş ışığı altında kabuk
bağlayan karısı ile çalgı çalan aşığı olmalıydım.
Zaferleri karşılayan ışıkların giysisi ve mecalsiz sessizliğin feci
takipçisi olmalıydım
Sigarasını güneşle yakan biri olmalıydım.
Ve zamanı içip bitirenlerden biri, fakat unutmayan biri olmalıydım.

III

Bu başıma gelen talihsizlik beni üzmekte, denizden uzakta.
Bir sicim ışık yakalamak niyetiyle, yıkanabilmek yazın sıcaklığında,
Ah, Deniz Yaşam, Haris Deniz, Ah, Denizin Yaşamı.
Nasıl bitirmeli arkadaşlar bu ölüm savaşını?
O soluk ve sakin, artık aynı ben değilim senin gözlerinin gördüğü.
Cehennemi tasvir eden melek, şehri yıkıntılar içinde geçerken,
Dişi dudaklar arayan şeytan,
Bir su kuşu, saplantı halinde gözlerinden etkilenen,
kristal bir tay göğsüme doğru yönelerek,

Geceleyin at üstünde gelen sendin.
Ayın, dönenceleri ardına, bir kan ve çığlık tufanı gibi
düşen savaşçı. Küllü ve tozlu martı, sensin.

IV

Kapıyı kapatıyorum. Hemingway'in ışığı kalıyor geride,
Kertenkelelerin dansettiği bir ortamda yakalanmış durumda,
Gözlerim külleri bile görmemekte. Dünden arda kalan nefret,
para basamamanın kıskançlığındaki cinlerin sahnesinde.
Ben doğdum sessizlikte. Aynı şekilde sende. Ruhun çatısındaki
şiddetli sağanak ile.
Günler var ki, kimbilir, bu adadan isterim kaçmak. Rüzgârda bir
şiir yazabilmek için, uçsuz bucaksız uçarak,
Kasırgaya meydan okuyan kayıtsız kuşun sesini duyarak,
Kendi ışığından bile kaçan ve gölgesiyle çatışmak için kapıyı
açan körü oynamayı da bırakarak.

V

Grinin ufkunda, yeşilin içinde ve mavi
Biraz benden var, rastlayamadığım. Benim suçum değil aramak?
yoksa benim mi?
Deniz yıldızlarla bezendi, öfke ile dolarak bana karşı. Batırdı başını
tuza ve sonrası,
Hiçbirşeye rastlamaksızın, hiçbir şey bilmeden, hiçbir şey anlamadan,
bir sonraki silleyi yiyene değin,
Fakat, sen ne arıyorsun? Deniz kurdu, sadakat, asalak, yerden bitme?
Bir metal ve paslı uykuya dalıyorum apansız.
Tonlarca şarap içmek için ve dövmelerini, acılarını, Osa Mayor'u
unutmaya çalışmak için, denizden inen denizcilerle
aşk yapmayı düşleyen bir kadına rastlıyorum.
Niçin denizciler için, sabah yok bu dünyada.
Birisi, ödemeli tüm bu yanlışlıkların bedelini
Böylesi anlamsız arayışları anlamalı birisi.
Şarkı söylemeli birileri.
Ben duyuyorum damağındaki tadı.
Sazların olduğu kadar neşeli, buğday tarlası gibi bereketli yaşam.
Aslan gibi çevik, ışık saçan ve budala.
Birileri baştan çıkarttı.
Birileri soğuk gezegenlerin kurak soğuğundan, volkanların ateşiyle,
çeliğin parıltısıyla, tırmıkların çınlamalarıyla korudu bedenini.
Nefretin izlerini bırakmaksızın aşkı çizdi yüzünde birileri.
Tüm bu işkencelerin bedelini ödemeli birileri. Ne denli eziyet çekildiğini
anlamalı birileri. Şarkı söyleyerek ölmeli birileri.
Birileri benim sessizliğimin bedelini ödemeli.
Cennetten kovularak, cehennemde buldum kendimi.
Yemin ederim, biri vardı. Tüm buz azizleri üzerine yemin ederim ki,
vardı birisi.

Gri cennette, yeşil bir cehennem.
Bir dakika sessizlik, lütfen, rica ediyorum:
Beni öldürüyor birileri ve bu denli gürültü içinde mümkün değil
bunu duymak.
Ölümü oluşturan bu yırtıcı derinlik.
Nasıl da çatırdıyor boynum! Nasıl kırılıyor soyum! Ne halde
damarlarımı! Nasıl, çekmekteler sakallarımı!
Ay,! Nasıl kan tükürüyorum! Nasıl, haykırıyorum!
Sessiz olun...
Ay, geceleri dolaşan kötü kadınların, domuz pisliklerinin,
orospuların budala çocukları susun. Beni öldürüyor birileri
ve mümkün değil kaçmak. İstemiyorum kaçmak.
Bu denli iki yüzlülük ve bu denli riyakârlıkla: Yapamam.
Bu cehennem ortamında, bir mutlak cennet var.
Bu denli serbest katil. Bu denli ideal hırsız ve birçoklarıyla.
Sessizliğin kahramanları neredeler. Nerede düşkünlerin onuru.
Nerede görkemli ölüler.
Evet, burada sadece yağmur ve küller var. Yalnızlık ve balçık.
Dehşet ve yıkıntı.
Nerede düşkünlerin mutluluğu:
Tüm dünya yanıt veriyor : Kuzey canilerinin yıldızlarında, diye

VI

Ben tüm bu yolun dilsiz şahidiyim.
Kendi arayışlarıma ben cevap veririm: zehirini atması için onun
ağzını açamaz kimse.
Tanrılar var ki, hiçbir sözü hoş görmezler.
Küçük balçık tanrılar var ki, bitki ve hayvan yerler.
Fakat yenemezler onlar, zira dizanteri yayarlar.
Buz şehirlerinin sarhoş tanrıları; Kuşların sarhoş katilleri. Başıboşluk
ve yoksulluğun cinsiyetlerin dönüştürdüğü sarhoşlar.
Tüm bu yolun kör şahidiyim.
Bu sabah, rüzgârın bana getirdiği, kokusunu duyduğum halde teninin.
Tuz ve un arasında taşlaşmış bir zemin var ki, vahşi bir ayini
seslendiriyordu karga sesleri.
Bu korkulu gecede bunu açıkça duyabilirim: böylesi bir müzik yararsız olamaz.
Onları dinleyin: ölümü coşkuyla karşılayan kemanlar.
Güneş ve uçaklara karşı yıldızlar gibi döşenen tüyler.
Belleğimizin enginlerinde boğulan balıklar.
Gelin buraya, bu kanayan kulağa, koyun ortaya yüreğinizi.
Yararsız olmamıştı tüm bu yayılan müzik.
Kulaklarınızı açın ve karşılayın bu bitmeyen ışık selini.
Merhametsizce, ödünsüz şarkı söyleyen kör benim.
Sen ve o hatalı davranıyorsun. Bu şarkı yalnız benim değil.
Tek başına yapılamaz asla.
Ne dağlara inmek, ne de denize çıkmak.
Gülmek ve ağlamak için birlikte beraberce. Aynı ölümde olduğu gibi.
Martıları kovalamaya gelen beyaz balinaların yer aldığı uzak sahilden
beni sen geri almıştın...
Beni sen kurtarmıştın. Şimdi söyle:
Senin sevdiğin kadın. Beni seviyor mu? Senin yaşadığın bu ev.
Ben mi inşa ettim?
Benim ektiğim bu ağaçların meyvelerini sen yiyorsun:
Yersiz, zamansız bir tohumum ben.
Şiddetli bir nehir gibi çağlayan ve altın, elmas ve zümrük, yakut bir
volkan gibi patlayan bir tohumum ben..

VII

Bu silisyum ateşine gelsin maskeler.
Belirsin endişeden savrulan kaslar.
Öfkeden titreyen dişler. Adımları izleyen gözler.
Hiddetle kalkan eller. Ben bu yolun dervişiyim. Eriyim sözümün.
Ermiş ile Ayna.
Sadece benim ardımda kalır, ayın rahatsız ettiği buğulu tüten
sokak lambaları.
Düşmanlarımın geldiğini kim bana haber vermeye yeltenebilir?
Işıklar uğruna feda olsun, tüm bunlar!
Gelsin, erkekse, korkaklar
Sadece çehreleri yıldızların altına gömen asil savaşçılar.
Çek yaşam bayrağını ölüm karşısında!
Kovuğundan çıkagelsin şiir ve göstererek dişlerini, ısırsın.
Ve atları, sadakatı ve gökkuşağını şairler ısırsın.
Zaman yok yalan söylemek için. Zaman yok.
Katiller, katili nerede tanırların?
Bu temizlik bittikten sonra onları bu adaya getirin.
Onların kendi yalanlarıyla kendi ölümlerini sağlayın ki,
Kendi zaferlerini haykırsınlar kendileri.

VIII

Şimdi, uranyum tanrılarının savurduğu yeşil fırtınanın altında
gülerken göreceksin beni.
Volkanın küllerinden akkorlaşmış bir deli gibi gülerken
göreceksin beni.
Zaman içinde atlarla, kasırga gibi doludizgin geçerken
göreceksin beni.
Yağmur oldu, bana getiren seni.
Rüzgâr ve susuzluk da bu ölümlü çağın oldu ürünleri.
Bu kadar ölü için ağlamak istemiyorum ben. Sen de ağlama,
Verimli toprak için bırak gözyaşlarını.
Topla gerideki yaşayanlarını. Kalan sağlar bizimdir..
Ve gidelim !

İspanyolca'dan çeviren : Renata Alıy Medina

Fidel

Marta Pérez Leiva (Küba)

I

Fidel tepede şaşkın,
"nehrin gözbebeğinde"
yuvamı, evimi sanki saman yığınına,
cüruf yığınına çevirdi.
Fidel ve sen, omuz omuza,
üzerinde suskun tepelerimin,
üzerinde gerilla tepelerimin
tepelerimin ve kıyılarının üzerinde,
üzerinde sevdalı tepelerin,
sabahımdın parlayan.

II

Kumandan Fidel ile,
Şeker kamışlarının Kumandanı,
Yiğitlerin, karnaval yeşilinin Kumandanı
Gırtlağındaki tüm gür sesiyle,
bugün şarkı söyler bölüğümüz
şafak vakti sökerken,
uyandırır bu düşten,
bu çağlayan siren sesi
işçimiz efendimizi.

III

Fidel, nutuk attı derinlemesine,
paylaşılmakta bugün sakalın dağda,
herhangi bir yerde,
dünyada acının bulunduğu her yerde.
Fidel söylevini yuvarlayarak,
Bir sadık Fidel oldu şehirde,
Bir sevgi oldu kardeşliğiyle,
Küçük düşürülen her toplumda,
Sömürülen her emekçiyi
Bir dost Fidel korudu gerçekleriyle.

İspanyolca'dan çeviren : Renata Alıy Medina

Kurtarıcıları Yok Etmeyen Zaman

Jesus Orta Ruız (Küba)

Canlı metal heykel herşeyden kuvvetli
altın ve balçıktan sıvanmış o korkunç canavarlar
top, gülle ya da zehirlerle
öldüremezken seni yankiler
oysa, zaman seni ölüme tutsak etmemi ister.

tüm saatlerini hesapla, canlandır
yunmuş ve tıraşlı beyaz sakalı
engin düşüncenin en üst doruğunda umutları
oyalar seni, şeker kamışının tomurcukları.

İnsanlar esirgemeden çiçek verirler sana
şiirler ve şarkılar ve daha neler neler
yaşamdan çok düşlerini gerçekleştirirler.

Şimdi, kahramanların ve bilgelerin zamanı
ne günler ne de yıllar belirleyemez ancak
yüzyıllar ve binlerce uzun yıllar yaşayacak.

Granma Havana, 13 Ağustos 1996 Gazetesi
İspanyolca'dan çeviren : Renata Alıy Medina

Herşey Bitti

Nicolas Guillén (Küba)

Sana söz verdi Marti
ve Fidel bunu yerine getirdi:
Ey Küba, herşey bitti,
herşey burada tamamıyla bitti,
herşey bitti.
Ey Küba, öyle ya da böyle,
herşey bitti.
Yanki'nin yapıştırdığı,
Lamartin'in derisi
herşey bitti.
Sana söz verdi Marti
ve Fidel de bunu yerine getirdi
Herşey bitti.

Sıkboğaz edenlerin,
bazı yanki hırsızların pençesi,
bunamış dahilerin
vermek için geri, emekçilere ait milyonları!
Alçak huzmeli bulutları
Ey Küba, ben bunları gördüm,
bundan korktu kartal,
ama ben onu gördüm;

bağlar koptu,
ben onu da gördüm;
halk şarkı söylüyordu. söyledi,
halk şarkı mı söylüyor yani:
-Fidel geldi ve Marti'nin söz verdiklerini
yerine getirdi.
Herşey bitti.
Ey, benim güzel bayrağım,
benim Küba bayrağım,
seni, emperyalistlerden,
alçak düşmanlar gelmeden,
Havana'da, ayaklar altından almalı.
Herşey bitti.

Ben onu gördüm
Sana söz verdi José Marti
ve Fidel bunu yerine getirdi
Herşey bitti.

İspanyolca'dan çeviren : Renata Alty Medina

Fidel Castro'ya

Pablo Neruda (Şili)

Fidel, Fidel halk sana duyar minnet
Uygulamadaki sözlerin ve coşkulu türkülerin için,
bu nedendir ki uzaklardan getirdim seni,
vatanımdan bir bardak şarap sanki,
karanlıklardan boğazına ulaşan,
yeraltında yatan bu halkın kanı,
çağlardan beri yaşayan madenciler,
soğuk topraktan ateş çıkarırlar.
Kömür için deniz altına dalarlar,
ve geldiklerinde hayalet gibi dönerler:
sonsuz geceye alışmışlar,
gün ışığını onlardan çalmışlar
ve işte kısıtlamaksızın burada her an
öylesi acıların ve uzaklıkların bardağı:
tutsak insanın neşesi,
umut ve karanlıkla yerleşik,
madenin içinde bilir o,
ilkbahar ve kokusunun gelişini,
çünkü bilir o,
insanoğlu en geniş ufka erene dek
savaşımcıdır elbet.
Küba'ya da geldiler Avustralyalı madenciler,

yalnız çocukları pampanın,
çiftçileri soğuk Patagonya'nın,
merasimle evlenen,
kalay ve gümüşün babaları,
Chuquicamata'da çıkarırlar bakırı,
otobüslerde gizlenen adamlar,
tertemiz özlemlerle dolu yerlerde,
tarlada ve fabrikada çalışan kadınlar
bebekliklerine ağlayan çocuklar:
işte suç burada, al bunu Fidel.
Binbir ümit ile dolu bu içkiyi tattığında bilesin ki,
senin ulkun, vatanımın yıllanmış şarabıdır ancak:
bir adam yapamaz, birçok adamın yaptığını,
bir üzüm yapmaz, birçok bitkinin yaptığını:
bu bir damlayla değil, birçok nehirlerle,
bir kaptanla değil, birçok savaşlarla.
Herkes birliktir seninle,
çünkü sen onurusun bu uzun (savaşımızın)
Ve bir gün Küba düşerse, düşeriz biz de
ve gelmeliyiz kaldırmaya birlikte
ve o zaman göreceğiz tüm gonçaları açacak çiçeklerin,
açacak tüm özüyle özbenliğimiz.
Ve eğer alnına dokunmaya yeltenirlerse Küba
ellerinle var gücünle koruyacak,
halkın yumruklarıyla karşılacaklar.
Çıkaralım gömülü duran silâhlarımızı:
kan ve gurur bize yardım edecek,
bu çok sevdiğimiz Kübamızı savunmaya.

İspanyolca'dan çeviren : Renata Alıy Medina

Che

Manos Loizos

bir fotoğrafın geldi bize
bir fotoğrafın uzaklardan
öğrencilerin yakalarında taşıdığı
faşistlerin yırttığı fotoğraflar
yüreğimize astığımız fotoğraflar gibi.

Che Che Guevara

pencereyi kapat sürgüle kapıları
komut verildi postallı devriyelere
ve onlar gölgeleri tarıyor her gece
seni soruyorlar uçan kuşa yine
bakarken evimizin penceresine.

Che Che Guevara

nice gülü yaktı kar
yine gözyaşı içimde
ah bu bahar...

İspanyolca'dan çeviren : Renata Alıy Medina

II. Habitat Konferansı Söylevi

Fidel Castro

Konferansın Saygıdeğer Katılımcıları,

Sorunlarımız bu bölgelerde yaşamış olan antik çağ filozoflarınkilerle aynı değil. insan türü ki yüzbinlerce yılda ancak bir milyarlık bir nüfusa ulaşmıştı, bu yüzyıl içinde altı katına ulaşmıştır ve yalnızca beş yıl içinde altı milyarı aşacaktır.

Bu devasa demografik patlama adil bir dünyada değil, yüzyıllarca süren sömürgecilik, kölelik ve ekonomik sömürünün ardından meydana geldi. Bazıları herşeye sahiptiler, diğerleri hiçbir şeye. Sözde "tüketim" toplumları-ki biz dünyanın beşte dördünü oluşturan aç ve muhtaca bir hakarettirler - sömürülenlerin alın teri ve kanı üzerine inşa edilmişlerdir.

Gezegeni neredeyse mahvedip, havayı, denizleri, ırmakları ve toprakları zehirleyenler, şu anda insanoğlunu kurtarmak konusunda pek az kaygılanıyorlar. Bugün bu toplantıya gelişmiş ülkelerden kaç tane devlet ve hükümet başkanı katılıyor?

Günümüzde, ümitsizlik Üçüncü Dünya ülkelerinde kök salıyor. İnançlarını yitiriyorlar. Toplumsal gelişme ve çevre gibi diğer hayati meseleler tartışıldı ve farklı bir biçimde cevaplandırıldı, en azından resmi olarak.

Hem iç hem dış göç hareketleri ülkelerin içinde ve dışında aynı dengesiz ve adaletsiz gelişmeden kaynaklanıyor. Eğer bu anlaşılmazsa, insan yerleşmeleri sorunları ve muhtemel çözümleriyle ilgili hiçbir şeyin anlaşılması mümkün olmayacak.

Bugün global ekonomi ve teknolojik ilerlemeyle ilgili çok laf ediliyor. Ama, bütün bunların ne işlevi var, eğer insanoğlunun sorunlarını çözmüyorsa, eğer zengin ülkeler daha da zenginleşip ve fakirler daha da fakirleşiyorsa? Yalnızca bugün dünyada yaşayan insanlar için değil, her yıl insanlğa doğan neredeyse yüz milyon için eğitim, sağlık, gıda, barınak ve iş sağlamak için hangi kaynaklarımız var?

Eğer kapitalist gelişmiş ülkelerdeki endüstriyel dönüşüm ve teknolojik devrim daha da büyük işsizlikle sonuçlanıyorsa, biz, yerkürenin terkedilmiş evlatları için geriye ne kalıyor?

Bu toplantıda biz, temel olarak kentlerdeki insan yerleşimlerini tartışıyoruz, ancak gıda üretiminin gerçekleşmesi ve insanlar için yeterli yerleşim alanlarının sağlanması gereken kırsal kesimleri terketme eğilimin unutamayız. Şehir ve kırsal yöreler arasındaki eşitsiz şartlar zengin ve yoksul ülkeler arasındakilere benziyor. Bu alanların çaresiz yaşayanları şehirlere göç ediyor ve gecekondu mahallelerinde, dolup taşan barakalarda (kulübelerde) ve kasvetli mahallelerde yaşıyorlar.

Yalnızca Latin Amerika'da. tahminen yirmi yılı aşan bir süre içerisinde, nüüfusun yüzde seksenbeşi kentlerde yoğunlaşacak. Biz, Latin Amerika ve Karayib insanları, bu dehşet verici tahminlerle ilgili sorunlarla nasıl başa çıkacağız? Gerekli su kaynaklarını nerede bulacağız? Vazgeçilmez gıdaları nasıl güvence altına alacağız? Yüzmilyonlarca kabiliyetli insana hangi işleri sunacağız? Bu insan kitlelerine nasıl bir eğitim vereceğiz? Bu hesaplanamayan kitlelerin yaşam şartları ne olacak? Onlara hangi uygun iskan güvencesini vereceğiz? Çevrenin geri dönülmez kötüleyişini nasıl önleyeceğiz? O devesa metropollerde, suçun sınır tanımayışı uyuşturucu kullanımı, çocukların sömürülmesi ve toplumun ahlaki çürümesi, nasıl kontrol altına alınacak? Bu yönetilemeyen kümelerin sefalete, sıhhatsizliğe. ölüme, açlığa ve sömürüye dayanmaları daha ne kadar mümkün olacak?

Yoksa, acaba hükümetler bu durumla ilgilenmiyorlar mı? Devlet, kendini bu sorunların çözümü sorumluluğunundan koparabilir mi? Barınmayı insanoğlunun temel haklarından saymamak adil mi?

Küba, bu Konferans'da en haklı fikirleri savunan ve en aşikar gerçekleri ifade eden hükümet ve hükümet dışı kurumların temsilcilerini dikkate almaktadır.

Sermayenin (fonların) yeterli olmadığı iddia edilemez. Sözde soğuk savaş sonrasında milyonlarca ve milyonlarca doların silahlara ve askeri eylemlere harcanması, silah ticaretinin artışı nasıl mümkün oluyor? İnsanlık nasıl böyle aldatılabilir?

Tüm gücümüzle, temiz hava solunma, kirlenmemiş su içme, iyi iş bulabilme, sağlıklı gıdalarla beslenme, eğitilme, sağlığımıza bakılma ve diğerleri daha zenginken, daha az fakir olma hakkımızı talep etmeliyiz.

Orman (jungle) adamı gibi olmadığımızı ilan etmeliyiz, ormanlar pek kalmadığına göre. Her ailenin uygun bir barınağı olması ve bunun insanoğlunun evrensel haklarından biri olarak kabul edilmesi yalnızca adildir. Ne de olsa, hepimizin yaşamaya ve onuruyla yaşamaya hakkı var ve bir yerde haksız ve suç unsuru ekonomik engeller kabul edilmezken, insanlarınız için çalışmanıza hepimizin izin verilmeli; sömürülmemeliyiz, yağmalanmamalıyız, küçümsenmemeli, itici yabancı düşmanlığına maruz kalmamalıyız.

Toplantılar gerçekleştirmeye, çabalamaya ve gerçeklerimizi dünyaya duyurmaya devam edeceğiz, çoğunlukta olan bir dünyayız ve dünya ne efendilerse, ne intihar politikalarına baş eğer; dünya bencil, deli, sorumsuz bir insan azınlığının onu yokoluşa sürüklemesini kabullenemez.

Teşekkür ederim.

Mülkiyetler Birliği Dergisi, Cilt: XX, Sayı: 192.

"Adaşım Fidel "

Türkiyeli Fidel ile Röportaj

GEÇTİĞİMİZ yıl gazeteci ve şair Dursun Özden'e Fidel Castro edebiyat ödülü kazandıran yazıya konu olan Türkiyeli Fidel, Silivri'de çömlekçilik yapıyor. Adı Fidel olduğu için başından bir sürü olaylar geçen ve iş bulmakta zorlanan Fidel Göktürk, adının Fidel olmasından da yakınmıyor; rahatsız olmuyor; övgüyle söz ediyor.

22 yaşındaki çömlekçi Türk Fidel'in yaşam öyküsünü okuyan Fidel Castro, Türkleri çok sevdiğini, yeniden Türkiye'ye gelmek istediğini, Türkiyeli Fidel'le tanışmak istediğini söyledi. Ayrıca, Küba'nın başkenti Havana'nın Linet Caddesinde bulunan Mustafa Kemal büstünün çevresini temizleyen yaşlı temizlik işçisi bayan da Mustafa Kemal'i ve Türkiye'yi çok sevediğini Nazım Hikmet ve Aziz Nesin ile Türkiye'yi tanıdıklarını belirtti. Niğde'nin Ulukışla ilçesi Beyağıl Köyünden olan Fidel'in babası Talısin Göktürk'de oğlunun adının Fidel olması nedeniyle pek çok olumsuzluklar yaşadığını ama onurla bu ismi yaşatacaklarını söyledi. 22 yaşındaki Türk Fidel'den 72 yaşındaki Kumandan Fidel Castro'ya zaman zaman olumlu göndermeler yapan Fidel'in babası Talısin, Fidel Castro'dan oğluna iş bulmasını talep etti.

D.Özden – Neden Fidel?

T. Göktürk – 1971 Yılı 12 Mart dönemini en ağır atlatan yerlerden biri de birim derslikli ve 3 işlikli beş yıllı ilkokul köyümüze 1927'de açılmış. İvriz Köy Enstitüsü ibze yakın olduğu için, o zaman (1939) da-

vulla zurnayla çocuklar okumaya gitmişler. Köyümüzden yetişen profesör, Doçent, Subay, İş adamı, Sendikacı, bürokrat, mimar, mühendis, öğretmen, yazar, gazeteciler var. Kadınlarda okuma yüzde oranı % 98 olup; köy kızları, askerde çavuş ve en az lise mezunu olmayanı almazlar. Şimdiye tek sağ partilere bizim köyden oy çıkmadığı için, hiç devlet yardımı alamadı. Kübalılar gibi yoksul ve mutlu olan köy halkı. 10 yılda bir sıkıyönetimli dönemlerin acısını çeker. Ama köy gençleri kitap okumayı sürdürür. Bizlerde Che ve Fidel'in kitapları ile büyüdük. Bu nedenle Fidel ismi sıcak ve dostça çağrışım yaptı bende. Çocuğum olursa adını Fidel koyacağım dedim. Beni de Fidel'e benzetirlerdi zaten yakışıklıyım ya...

D.Özden – Fidel ne zaman doğdu?

T.Göktürk – 1976 Yılının 12 Ağustos'un da Mersin'de doğdu. Fidel Castro'da 1926 yılının 12 Aralığında doğmuştur. Tam 50 yıl sonra Castro'ya Türk Fidel ayın 12. günü dünyaya geldi. Küba'nın tropikal mevsimi kadar sıcak mersin ağaçlarının gölgesinde doğdu. Fidel, Çukurova'nın sarı sıcağında uğurlu geldi.

Fidel sen çok yaşa!...

D.Özden – Siz sendikacı olduğunuzu söylemiştiniz. Anadolu cam sanayi grevi uğur mu getirdi.

T. Göktürk – Mersin ACS'de grevimiz vardı. Bende sendikacı idim. Grev nedeniyle hep iş yerinde kalıyordum hamile eşimi ihmal ediyordum. Grev sert geçiyordu. Bir gece grev nöbetinde idim. Eşimin hastanede doğum yaptığının haberi geldi. Bebeği vi annesini grev çadırına getirdik. Grevci işçiler davul zurna eşliğinde grev zaferini ve doğum olayını kutluyorlardı.. Halaylar çekiliyor. Türküler söyleniyordu. Sendika Başkanı dahil herkes çocuğa bir isim takmıştı. Kimi "Grev" diyor, kimileri de "Devrim", "Özgür", "Eylem","Utku","Ecevit" adını söylüyorlardı; ben ise elimdeki kiatbı arkadaşlarıma göstererek olumun adını söylemeye çalışıyordum. Küba lideri Fidel Castro'nun kitabı idi elimdeki. Ben kesin kararımı vermiştim, oğlumun adı: "Fidel".

D.Özden – Fidel olmasının başka anısı varmı?

T.Göktürk – Evet var. 1970'lu yılların başında köy kahvesinde otururken, jandarmanın yaptığı aramda üzerinden "Fidel" kitabı yakalandı. Fidel kitabı nedeniyle hapiste yattım. Acı çektim. Onların inadına, yemin ettim. Eğer oğlum olursa adını "Fidel" koyacağım dedim. O zaman çocuğumun doğduğunu ve erkek olduğunu öğrenince çok mutlu oldum. Bizim köye yakışır bir isim bu.

D.Özden – Fidel bir Türk adı değil. Bu aykırı bir davranış değil mi?

T. Göktürk – Fidel, Türkçe ses uyumuna da uygun. O zaman Che ve Fidel tüm devrimci gençliğin önderi ve sempati duyduğu kişilerdi. Okuduğum kitapta Che ile Fidel'in dayanışması ve arkadaşlığı beni çok etkiledi. Benim oğlum Fidel'in çocukluğu Castro'ya çok benziyordu. Şimdi de Fidel'in gençliğine benzer. Fidel çok yakışıklı. Sadık, dost. Adı gibi güzel delikanlı.

D. Özden – Fidel ismi nedeniyle Nüfus Müdürlüğünde neler yaşadınız?

T.Göktürk – Mersin Nüfus Müdürlüğü çalışanları ön yargılı olarak bu ismi yazmayacaklarını söylediler. Fikret ya da başka Türkçe isimler olmasını istediler. Yasal olarak bir şey yapamayacaklarını bildikleri için, beni ikna etmeye çalıştılar. Fikret ya da başka Türkçe isimler olmasını istediler. Yasal olarak bir şey yapamayacaklarını bildikleri için, beni ikna edeceklerini söylediler. Bir yılı geçkin süre nüfus müdürlüğüne gittim, geldim. Fidel"in nüfus cüzdanını vermiyorlardı. "Bu isim Türk isini değil" diyerek zorluk çıkarıyorlardı. "Bu ismi yazmayız" diyen memura o zaman "Lenin" yazın dedim. Bunun üzerine "O daha tehlikeli" dediler.

D.Özden – Mahkemeye başvuracağını söyleyince, müdürün emriyle Nüfus Cüzdanı'na "Fidel" adı yazıldı. Türkiye'de ilk Fidel ismi benim oğlumun adı resmi olarak yazıldı.

D.Özden – Küba nere Türkiye nere?

T.Göktürk – Fidel'in yolunda Castro'ya Türkiyeli Fidel armağan olsun,

T.Göktürk – Olmaz mı hiç? Kız çocukları için verilen sarı renkli nüfus cüzdanı verildi. Ve çocuğun cinsiyet bölümünde "Kız" yazıyordu. Acele ile bu hatayı sonradan öğrendik. Memurun bilinçli işgüzarlığı Fidel'i kız yapmıştı. Uzun kavgalar sonunda bu hatayı da düzelttik. Erkek "Fidel" nüfus cüzdanı alındı.

D. Özden – Okul yazılırken neler oldu?

T.Göktürk – Okul müdürü önce cinsiyet olayını bahane etti. Sonra bi Fidel adını değiştirmemizi istedi. Bizim ısrarlarımız ve kararlılığımızdan sonra Fidel okula yazıldı. Artık Fidel, çalışan ve yakışıklı bir öğrencidir. Fidel'in okul döneminde, ben tekarr sendikacı olduğum nedeniyle tutuklandım. Fidel, doğru dürüst bir baba yüzü görmedi. Baskılar ve yoksulluk içinde geçti günleri.

D.Özden – Okuldaki arkadaşları, öğretmenleri ve akrabalarınız ne yaptılar Fidel'e?

T. Göktürk – İsterseniz kendisine sorun bu sorunun yanıtını versin.

Fidel – Arkadaşlarımın bazıları "Castro geliyor" gibi sözler söylerdi. Polis olan akrabalarım, "Fidel komünist ismi"diyerek, "Fikret" diye çağırırlardı. Selimpaşa Ortaokulu'ndaki öğretmenlerimden baskı gördüm. Erzurumlu bir öğretmen ise adım Fidel olduğu için hergün döverdi. Birgün hırsını alamadı, boynumdan ısırdı. Kuduracağım diye korktum. Birkaç kez boğazımı sıktı. Babama söylemek zorunda kaldım. Babam beni döven öğretmenle konuştu. Bu öğretmenin kardeşini solcular vurmuş. Bu nedenle kriz geçiriyormuş. Ama ne yazık ki, acısını benden çıkarıyordu. Bu öğretmenin yüzünden liseden ayrılmak zorunda kaldım. Bir süre Silivri otobüslerinde muavinlik yaptım. Sonra askere gittim. Bu matematikçi ülkücü öğretmen sürekli "Fidel" adıma küfür ederdi. Dayanamayıp okuldan ayrıldım.

D.Özden – Fidel adının hiç avantajını görmedin mi? Senin isteğin dışında konan bu ismin hiç faydasını görmedin mi?

Fidel – Kız arkadaşlarıma oldukça sempatik gelirdi. "Fiko ya da Fidel yakışıklı geliyor" diyorlar. Adımın sempatik ve ilginç oluşundan dolayı kızlar ilgi gösteriyor. Fidel, sadık, sevgili ve güvenilir anlamına

geldiği için, erkek arkadaşlar da, çevremde ve askerde "delikanlı çocuksun" derlerdi. Adın gibi "Dostsun" diyorlar. Askerde, komutanlarım da "Fidel"i çok severlerdi. Fidel Castro, "Habitat 2" toplantları için Türkiye"ye geldikten sonra, çevrem beni daha çok sevmeye başladı. Ben de "Adaşım Fidel Castro"yu daha çok sevdim.

Şimdi onun kitaplarıyla büyüyorum, gelişiyorum.

D.Özden – Askerde neler oldu?

Fidel – Bir astsubayım haricinde genelde kötü şeyler olmadı. Astsubay ismimden dolayı bana çok baskı yaptı. Hakan astsubayın ismime yönelik hakaretlerini unutamıyorum.

D.Özden – İsmini değiştirmeyi hiç düşündün mü?

Fidel – Hayır asla. Ben ismimi seviyorum. Fidel Castro'yu seviyorum. İsminden dolayı insanlara farklı davranılmamalı.

D.Özden – Fidel Castro'ya hangi mesajı yolluyorsun?

Fidel – Fidel Baba'nın ellerini öpmek ve kolları arasında tüm dünyaya sevgi ve barış mesajı götürmek istedim. Onlarla yanyana fotoğraf çektirmek tek dileğim. Castro Babayı düşmanlarından korumak için yanında olmak isterdim. Onun Türkiye'ye yeniden gelmesini ve dünyaya barış getirmesini istiyorum.

Türkiye'ye gelise onu köyüme götüreceğim. Fidel adını verdiğim ve benimle yaşıt olan kiraz ağacının gölgesinde, Fidel'e köyümüzün ünlü ayranını ikram edeceğim. 22 yaşındaki Türk Fidel'den 72 yaşındaki Castro'ya sağlıklı uzun ömürler. Viva Fidel!.. Viva Küba!.. Yaşasın Gençlik!..

D.Özden – Son sözün ne?

Fidel'in babası: İsimlerinden dolayı insanlar baskı görmesin. Dünyadaki tüm insanlar kardeştir. Fidel'i sevelim. Fideller çok yaşasın!.. Castro yaşlandı. Dünyaya her ulustan Fideller gerek.

D.Özden – Teşekkür ederim.

Fidel – Vanceremos... Biz teşekkür ederiz.

Küba Uzak Değil

Alberto Korda ile Che üzerine söyleşi

KÜBA Devrimi'nin yakın fotoğrafını çeken gazeteci Alberto Korda ile Che, Fidel, Mustafa Kemal, Ara Güler, Küba ve Türkiye üzerine söyleştik. "Guavera'lı Günlerim" dediği, 1959 Sierra Maestra Dağlarındaki zor günlerin fotoğrafları üzerine ilginç şeyler söyleyen ünlü fotoğrafçı Alberto Korda, 1998 Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı'nın onur konuğu olarak İstanbul'da idi. Küba devriminin efsanevi lideri Ernesto Che Guevara'nın fotoğrafçısı Alberto KORDA, sorularımıza tropikal sıcaklığında yanıtlar verdi.

Dursun ÖZDEN – Sayın Alberto Korda Size Che'nin arkadaşı diyebilir miyim? Che nasıl biriydi?

Alberto KORDA – Ben kendime Che'nin arkadaşı diyemem. Che erişilmez büyük bir insandı. Ben bir savaş muhabiri olarak cephede gerillalarla birlikte idim. Che, Fidel ve öteki liderlerle oldukça yakındık. Onların günlük tüm yaşam ve savaşımlarını görüntüleme olanağını yakalayıp resimliyordum.

ÖZDEN– Che fotojenik miydi? Neden kızlar Che'ye hayrandı?

KORDA – Che özellikle fotoğrafının çekilmesinden hiç hoşlanmazdı. Basında resimlerininn çıkmasını istemezdi. Che oldukça fotojenik ve yakışıklı biri idi. Kızlar Che ile birlikte olmak için çok uğraşırlardı. Ama Che, onlara yüz vermezdi. Çünkü Che devrimden başka bir şey düşünmüyordu.

ÖZDEN – Üstün özellikleri var mıydı?

KORDA – Che, devrimden sonra Küba Sanayi Bakanlığı, Merkez Bankası Başkanlığı ve Başkomutanlık görevlerini bırakarak öteki halkların kurtuluşu için Güney Amerika ülkelerine gitti. Bu ender bir davranıştır. Olağanüstü özellikleri olan biri ancak böyle yapar.

ÖZDEN – Castro ve *Mustafa Kemal*'in kaderlerinde benzerlik var mı?

KORDA – Zaman farklarını düşünmezseniz, Castro ile Atatürk arasında ortak benzerlikler var. Elbette birbirlerinden habersiz, ama ortak paydaları anti-emperyalist bir savaşın aynı yöntemlerle savaşan liderlerdi. Dünyada ender zaman ve yerlerde bulunur böylesi insanlar.

ÖZDEN – Türkiye ulusal kurtuluş savaşı ile Küba devriminin ortak paydası nedir?

KORDA – Örneğin: *Mustafa Kemal*, 1919 yılında Bandırma gemisiyle Samsun'a çıktı. Anadolu'yu kurtarmak için. 1959 yılında da Granma gemisiyle Havana'ya çıkan Che, Fidel ve arkadaşlarının da amacı aynı idi. Düşmanlardan ülkelerini kurtarmak içindi.

ÖZDEN – Küba liderleri *Mustafa Kemal*'den etkilendiler mi?

KORDA – Küba liderlerinin *Mustafa Kemal*'den etkilendiklerini sanmıyorum. Çünkü, o zaman Türkiye ile ilgili bilgiler pek gelmezdi. Devrimden sonra Türkiye'yi tanımaya başladık.

ÖZDEN – Küba halkı Türkiye hakkında neler biliyor?

KORDA – Türk şairi Nazım Hikmet'in İspanyolcaya çevrilen üç ciltlik antolojisi ile Türkiye'yi tanımaya başladık. Sonra, Habitat II nedeniyle Commandante Fidel'in Türkiye'ye gelmesi, Sizin Fidel Edebiyat Ödülü törenlerine katılmanız ve öteki olaylar, Küba–Türkiye dostluğunu geliştirdi. Gelişiyor. Ayrıca, Türkiye gençliği Küba liderlerini çok iyi biliyorlar.

ÖZDEN – Türkiye'yi nasıl buldunuz?

KORDA – Ben on gündür Türkiye'de bulunuyorum. Türkiye insa-

nının ve fotoğraf sevenlerin, birde Küba Devrimini merak edenlerin sıcak ve dost ilgisi beni çok sevindirdi. Türkiye insanı, tropikal ülkelerin insanları gibi candanlar, sıcaklar.

ÖZDEN – En çok neden etkilendiniz?

KORDA – İstanbul'un farkı ne?

KORDA – Gezdiğim kadarıyla İstanbul, Kapitalist ülke kentleri içinde bu denli görkemli bir şehir. Oldukça büyüleyici. İstanbul'un bu kadar modern olduğunu tahmin etmiyordum.

ÖZDEN – Kitap Fuarını nasıl buldunuz?

KORDA – Siyah–Beyaz Atatürk fotoğrafları ve Ara Güler'in fotoğraflarını gördüm. Çok etkilendim. Türk fotoğraf sanatçıları tekniğin tüm olanaklarıyla klasik olanı yaşatıyorlar.

ÖZDEN – Bu fotoğraflardan para kazanıyor musunuz?

KORDA – Bu fotoğraflardan ben şahsım adına para kazanmıyorum. Bu fotoğraflar bir Küba şirketi adına sergileniyor ve satılıyor.

ÖZDEN – Küba'da sanatçıya verilen değer ne?

KORDA – Küba'da sanatçılara oldukça fazla olanaklar sağlanır. Ben de bu nedenle çok mutluyum. Sanatımı en iyi şekilde yapmam için her türlü överiye hazırım.

ÖZDEN – "Yoksul ve Mutlu" Küba halkı ile, öteki ülkelerin halkları arasında ne fark var?

KORDA – Bütün Güney Amerika ülkeleri yoksullar. Fakat Küba'nın bir fark vardır. Küba'da hiçbir çocuk aç, hasta olarak sokaklarda yatmaz. Çocuklar, ilkokula başladığı andan üniversiteyi bitirene kadar ücretsiz olarak okur vle yaşar. Devletin tüm olanaklarından yararlanır. İnsanlar, annesine hamile kaldıktan ve doğdukatn ölünceye kadar devletin güvencesindedir. Küba'yı ötcki ülkelerden ayıran en büyük özellik bu olsa gerek. Çünkü her şey insanlık için olmalıdır. Benim ülkem, bu ayrıcalığı gerçekleştirmeye çalışıyor.

ÖZDEN – Küba'da, ABD ambargosunun etkileri neler?

KORDA – Çevremizi saran ambargo ve öteki baskıları, onurlu Küba halkı ve Dostları yenecektir.

ÖZDEN – Fotoğraflarınız tarihin resmi mi?

KORDA – İnsanların da, tıpkı ulusların tarihleri gibi bir kez fotoğrafları çekilir. O an önemlidir. Sizi o an ele verir. Alçaltır ya da yüceltir. Bir fotoğraf sanatçısının ana görevi o tarihi anı yakalamak ve deklanşöre basmaktır. İşte her şey o anda olur biter.

ÖZDEN – Bu sergideki fotoğrafların ayrıcalığı ne?

KORDA – Burada sergilenen 44 fotoğrafın ayrıcalığı ve anlamı budur: Fidel'le golf oynayan Che Guevara, Jean Paul Sartre ve Simone de Beavoir ile Che tartışırken, Che kendi yaptığı şeker kamışı kesme makinesi ile deneme çalışması yaparken ve ötekiler...

Dursun ÖZDEN – Teşekkür ederim.

Alberto KORDA – Ben teşekkür ederim. Viva Cuba!....

Yalnız İtalya'da bir milyon basılan ve Dünyada en çok basılan, bereli o ünlü Che fotoğrafı ve öteki fotoğraflar ile, tarih bir kez daha usta fotoğrafçı Alberto KORDA'nın deklanşöründe dona kaldı. Güzel ve genç eşi Fernandez ile Istanbul'un tadını çıkaran Alberto Korda, Küba'da Türkiye'yi en güzel anlatacak kültür elçisi olmak gibi bir misyonun izlerini taşıyordu. "Bir daha ki geldiğimde, Türkiye'nin fotoğrafını çekeceğim" diyen, Che'nin fotoğrafçısı Alberto, bizleri Küba'ya davet etti." Eğer, Türkiye'de yaşasaydım, Ara Güler olmak isterdim" diyen, Alberto KORDA, oldukça memun Türkiye'den ayrıldı.

Küba halk ve sanatçıları, Anadolu insanının konuksever ve sıcaklığı gibi dost ve candanlar. On saatlik zaman farkı ile, Dünya'nın öbür ucunda bulunan; onbir milyon nüfuslu, bin altıyüz adadan oluşan 110 bin kilometre kare yüzölçümlü Küba, 1959'dan beri Bağımsız ve Sosyalist ülke olarak ABD'nin yumuşak karnını gıdıklayan, birlikte yaşamayı öğrenmiş beş ırkın mozayiği olarak erdemli ve onurlu halkların "yoksul ve mutlu" yaşayışı ile zor günler geçiren, Fidel Castro'nun ülkesi KÜBA; nedense Türkiye insanını çok ilgilendiriyor. Görüldüğü gibi artık KÜBA UZAK DEĞİL!...

KÜBA'DAN İNSAN MANZARALARI

Fidel'in Günlüğü

"A FIDEL en sus 70 años"

"¡Viva Comandante Fidel Castro!.."

¡VENSEREMOS!

12 Aralık 1996. Habana - CUBA.

Fidel Castro'nun 70. doğum günü.

Kimi günler vardır, belleklerden silinmez. Kimi olaylar vardır, hiç unutulmaz. Kimi yerler vardır, dünya nın kalbi orada atar. Kimi tarihler vardır, oniks mermer sütunlara kazınır. Asırlar geçse hep yaşar. tarih olur, ışık olur, eylem klavuzu olur, aydınlatır günümüzü ve dünümüzü... Kimi belgiler vardır, dalga dalga yankılanır, destanlaşır, türkü olur, özgürlük olur, mutluluk ve barış olur, kanat çırpar güzellikler için... Türkiyeli Fidel günlüğüne başlar.

Merkezi Ekvador'da bulunan Fundation Guayasamin vakfı tarafından düzenlenen Fidel Castro'nun 70. yaş günü kutlamaları 12 Aralık 1996'da Küba'nın başkenti Havana'da yapıldı. Bu kutlamaya katılmak ve Komutan Fidel Castro ile söyleşmek şansını ve de heyecanını yaşyamak benim yaşamımda (Küba öncesi, Küba sonrası) gibi "milâdî" bir dönüm noktası oldu.

Şimdiye dek, gerek kuzeyli kapitalist ülke gazetecileri ve siyasî

çevreleri, gerekse, Türkiye'deki bazı siyasî kişiler ve gazetecilerin uyduruk haberleri ve söylentileri. Küba'yı yalnız bırakmak ve efsanevi lider Fidel Castro'yu "dinozor" olarak tanımlayıp küçük düşürmek için her yola başvurdular. Küba'yı ve Küba halkını tanımadan, sosyalizmin son kalesini fethetmek için emperyalist ambargo ve kültür saldırısına başladılar. Son beş yıldır bu kampanya herşeye karşın sürdürülüyor. Yoksul ama özgür ve mutlu, başı dik Küba halkı, devrimin kazanımlarını ve ilkelerini korumaya kararlı görünüyor.

"Fidel'in Günlüğü" yeniden yazılıyordu.

Fidel Castro Uluslararası Edebiyat yarışmasına, "Fidel'in Günlüğü" öyküsü ve "Fidel'in Resmi" şiiri ile katıldım. Ödül töreninde Fidel Castro ile kucaklaşmaya giden yol böyle başladı.

11 Aralık 1996 günü saat 10.05'de Atatürk havalimanından, yarım saat gecikmeli hareket edildi. Roma aktarmalı bilet nedeniyle, Roma havalimanı transit salonunda bir bekleme başladı. Salonda ıslık çalarak oturan bir bayana Küba Havayolları işlem bürosunun yerini sordum. İngilizce bilmediği halde sorumdaki Küba sözcüğünden ne demek istediğimi anlamıştı. İşaretleşerek, karşılıklı bilmediğimiz dillerle konuşmaya başladık. Yanına oturmamı ve kendisinin de Küba'ya gittiğini söyledi. Beklemeye başladık.

Kadın Sicilya'lı olduğunu ve Küba'daki arkadaşını ziyarete gittiğini belirtti. Çok hızlı konuşuyor ve heyecanla el kol hareketleri yapıyordu. Kıvırcık saçlı kız, tam bir Akdenizli idi: Sıcak ve candan. Evli olmadığını, *"Free woman"*, özgür bir kadın olduğunu, evlenmeyi hiç düşünmediğini söyledi. Sicilya'lı kızla "yoldaş" olduk. Ben ona bisküvi ve kola aldım. O bana cips, meysu, sakız ve sandöviç verdi. Sıra ile eşyalarımız başında nöbetleşe salonu gezdik.

Free woman'le *Free Shop*'ta kitap satış yerini gezerken, Türkiyeli yazarların kitaplarını aradım. Yoktu. En çok satan kitabın hangisi olduğunu sordum. Marquez'in kitabı, dediler. Sonra Fidel Castro'nun "Che Guevara" kitabını söylediler. 200 sayfa kitabın fiyatı 10.00 İtalyan lireti idi. Hemen karşıda bulunan ayakkabıcıdaki etiketlerde 149000 liret-

ten 500.000 lirete kadar fiyatlar vardı. Ayakkabılar çok kaliteli gözüküyordu. Dışarıda yağmur yağıyor, hava serin. Saat 6.40' da işlemleri tamamlayıp, Küba Havayolları uçağına doğru koridordan geçerek ilerledik.

DC-10, üç motorlu ve 400 kişilik hava otobüsü tam dolu idi. Roma havalimanında kalkıştan sonra 11 270 metre yüksekliğe ulaşana dek emniyet kemerleri bağlı kaldı. Saydam gösterisi eşliğinde her bölüm başındaki hostesler, güvenlik ve seyahat sırasındaki davranışlarla ilgili bilgiler verdiler. Sonra, videoya Amerikan kovboy filmi konuldu ve yeme-içme faslı başladı. 10 saat süren yolculukta, cam kenarında olmanın olanaklarından yararlandım. Gözlemlerim ve fotoğraf çekme imkânı günlüğüme ve de izlenim notuma kolaylıklar sağlıyordu.

Belli-belirsiz, bir bulut kümesi boşluğundan Cebelitarık Boğazı'nın harika manzarası göründü. Atlantik Okyanusu'na açılan kapı aralanmıştı. 21.30' da güneş artık kayboluyordu. Farklı yönlere sürüklenen bulut dağları üzerinde güneşin kızıllığı köz gibi volkan artığı köpük köpük kül rengindeydi. Bu süre içinde Küba hakkındaki kitap ile Ataol Behramoğlu'nun Türkçe'ye çevirdiği ve Kavram Yayınlarından çıkan Kübalı Şair ve Küba'nın ulusal kahramanı Jose Marti'nin *"Özgür Şiirler"* kitabını okudum. Bu kitabı ve ötekileri ödül töreninden sonra Fidel Castro'ya armağan edeceğim. Nazım Hikmet poster ve kitapları ile diğer armağanlar da tekrar kontrol ettim. Kendi kitaplarımı ingilizce itahflarla tek tek ingilizce yazıp imzaladım. Çok heyecanlıyım...

Uçağımız önce kuzeye doğru, Grönland adasının güneyine doüğru yöneldi. Sonra aşağıya, Küba tarafına, yöneldi. Uçağın ekranından nerede olduğumuzu, hava koşullarını, zamanı, uzaklığı ve bulunduğumuz yeri izleyebiliyoruz. Küba'nın ulusal içkisi ron'un tadına bakmak, biraz çakır keyifle inişe geçen uçağın penceresinden, ABD'nin burnunun dibini sıyırarak Domuzlar Körfezi'nin ve Santiago' da Küba ışıkları ile uyanmak ne güzel. Düşümde düştüm Küba'ya dercesine, bir düş ülkesine ayak basmanın serüveni böylece başladı.

Saat: 22.30 (yerel saat). 10 saatlik bir zaman farkı ile...

Sicilya'lı kızla vedalaştık. Santiago havalimanında bir saat bekledik. Transit salonda beş kişilik genç müzik topluluğu, Latin Amerika müzikleri çalıp söylcyerek bizi karşıladı. Salonun içinde, Coca cola, Sony, Adidas, Ribayk ve kapitalizmin izleri vardı. Öte yanda Che Guevara, Jose Marti, Küba bayrağı resimli tişortlar, rozetler, hediyelik eşyalar, puro ve rom ... Ilıman iklimin sıcak insanları, zengin müzikleri, açık ve rahat giysileri ve de sağlıklı, mutlu ve özgür bir halkı ile karşılaşmanın, İspanyolca konuşan (çok hızlı konuşan) insanları, "hoş geldin" diyerek konukseverliklerini kanıtlıyordu. Bir saatlik bekleme sona erdikten sonra yeniden uçağımıza bindik. Bir saatlik yolculuk sonunda Havana uluslararası havalimanına indik.

İniş merdiveni başında "Fundation Guayasamin" yazılı tabela ile güzel kıza doğru yöneldim. Yanına vardım. İsmimi söyledim. "Sizi bekliyorduk. Hoş geldiniz Senyor" dedi. Beni Havanatur otobüsüne götürdü. Bu organizasyon için uçaktan yalnızca ben indim. Bekleme salonunda, UNEAC (Küba Yazarlar ve Sanatçılar Birliği) Uluslararası İlişkiler Müdürü Jesus Irsula ve Paraguay'lı yazar-nasyonal senatör Dr. İng. Basilio Nikiphoroff karşıladı.

Havana havalimanı protokol salonunda beklerken Naturel Ron ikram edildi. UNEAC görevlisi bayan, pasaport, bagaj ve giriş işlemlerimi kısa sürede tamamladı. Havanatur otobüsü ile kalacağımız Neptuna Hotel'e geldik. Deniz kenarında ve Havana'nın en lüks otellerinden olan 27 katlı bu yapının 7. katındaki odama yerleştim. Yoksul Küba'ya göre çok lüks olan bu otel, yabancıları en iyi şekilde ağırlamak için her türlü konfora sahipti. Odamdaki televizyondan başta CNN olmak üzere 6 yabancı kanal ve 5 yerli kanalı izlemek olanaklı. Temiz, lüks ve kuzey (kapitalist) standartlara uygun bir turizm işletmecilik uygulamasındaki bu otel gibi Havana'da 20 tane beş yıldızlı otel bulunmaktadır. Küba tam bir turizm cenneti. Doğal güzellikleri, iklimi, denizi, tarihi, ulaşımı ve eğitilmiş insan kaynakları ile yabancılara yönelik, hem turizm ve hem de yatırım açısından bulunmaz ve uygun koşullu bir ülke diyebiliriz. Daha önceleri, ihracatının yüzde 80'i Sovyetler Birliği'ne yaptığı için bu blokun dağılması ile ekonomik sarsılan bir ekonomik

yapı ve ABD'nin ambargosuna karşın ayakta kalmaya direnen yoksul ama onurlu ve başı dik bir halk ve de bu halkın 70 yaşındaki efsanevî lideri Başkomuntan Fidel Castro'nun bu güzel ülkesi, valık savaşımı veriyor.

Merhaba Küba!.. 12 Aralık 1996, Havana

Otelin 7. katındaki adam güney doğuya bakıyor. Düşten uyanıyorum ya da yeni bir düşe başlıyorum. Günle birlikte yeni bir yaşam başlıyor. Yeşilin mavi ile kucaklaştığı düş kenti Havana'da horoz sesiyle güne merhaba, güne günaydın diyordum. Otelin karşısındaki bir duvar yazısı ile güne başlıyorum: "Viva Cüba!.." "VENSEREMOS!.."

Hotel Iberostar Neptuna'nın hemen yanında bir şantiye. ABD ambargosuna karşın, bir Kanada şirketi tarafından yapılan dev bir otel inşaatında işçiler işbaşı yapıyor. Uzakta tek katlı evleri yeşil içinde kayboluyor ve müze olarak kullanılan büyük bir Katolik kilisesi gözüküyor. Sabahtan, ne çan sesi ne de ezan sesi var Havana semalarında Evlerin balkonlarından cırlak sesleriyle bağıran horozlardan başka...

İnsanlar, kadın-erkek sokaklara döküldüler. Bir anda kendimi Adana'da, Kiremithane semtinde zannettim. Yeşili, tek katlı evleri, sokağa fırlayan emekçileri, ılık iklimi, kara tenli insanları, bisikletli koşuşturanlar ve horoz sesleri ile narenciye ülkesi bereketli Çukurova... Hangi akla hizmet benimki de...

Adana nere... Havana nere?... Aklıma Adana'daki sevdiklerim, Adanalı dostlarım geldi-geçti. Bir film şeridi gibi yaşam. Ömür şeridi, Adana'dan Havana'ya uzanan.

Birbirine dik ve paralel düzenli cadde ve sokakların köşebaşlarında adres taşları ve trafik ışıkları, otostopçu kızlar, bisikletliler, yayalar, lada marka eski otomobiller 54 şavrole taksiler, çok seyrek gelen ve metrobus denen 200 kişinin bindiği otobüsler, eski binalar, İspanyol tarihi izlerini taşıyan müzelik yapılar, lüks oteller, çok katlı hastaneler, eski ile yeninin içiçe yaşadığı, herşeyin devlete ait olduğu ama insanların özel mülkiyete özendiği, yoksulluklarından başka kaybedecekleri hiç birşeyleri olmayan proletaryanın, yoksul ama mutlu ve özgür yaşamı-

nın sürdüğü Havana... Beyaz, zenci, melez, yerli Çinli ve Araplar'dan oluşan halkların birlikte yaşamasını öğrendiği, kavgasız bir kent Havana...

Irk, din, cinsiyet ve sınıf çatışmasının olmadığı, varsıllık içinde yoksulluğun yaşandığı özgür Küba...

Küba halkı yoksul. Peki yoksulluğun ölçütü ne?

Küba halkı bize göre yoksul. Kapitalist ülke insanlarının lüks ve gereksiz tüketim alışkanlıklarına göre yoksul. Evlerine gittiğim bir aile de bu gerçeği gördüm. Öteki ailelerde aynı. Devlet herkese bir ev vermiş. Evin içinde buzdolabı, çamaşır makinası, televizyon ve temel gereksinimlerini de vermiş. Kameleri ile hergün (bedava) temel gıda ve temizlik maddelerinin alıyorlar. Çocuklar 15 yaşına kadar ayrıca, süt, meyve suları ihtiyaçlarını Karne ile alabiliyo. Bir evde en fazla üç çocuk var. Çalışanlar ayrıca ücretlerini alıyor. Asgari ücret ile en yüksek ücret arasında iki kat fark var. Asgari ücret: 220 CUP ise en yüksek ücret ayda 440 CUP (Küba Pezosu)dur.

Şekerkamışı, purosu, narenciyesi, nikeli, çeliği, sağlıklı insanları, güzel kadınları, çok okuyan ve sanatla yaşayan yaşlı-genç gururlu insanları ile kapitalizmin saldırısına karşı direnen Küba... Liberalizme göz kırpan küçük dev... ABD'nin yumuşak karnına saplanmış hançer... Yaşlı Yoldaş Castro... Yabancı yatırımlar için cennet ülke Küba... Türkiye dostu Küba...

Kahvaltıda bilmediğim ve görmediğim çeşitli yiyecek ve içeceklerle tanıştım. Bale öğretmeni olduğunu söyleyen melez güzel Odalis, okulundaki çocukların fotoğrafını çekmemi istedi. İki mevsimin yaşandığı küba'da üzerimdeki giysilerle dikkati çekiyordum. Hemen kendime yazlık ayakkkabı ve giysi aldım. Küba'da Ekim-Mayıs arası 6 aylık Kurak mevsim (23° C) ve Mayıs-Ekim arası yağışlı mevsim (28°C) ısıda geçiyor. Kimi insanlar sahilde denize giriyor. Araba bekleyen otostopçu kızlar mevsim gereği çok açık giysiler giyinmişler. Erkeklerde öyle...

Trafik ışıklarının bulunduğu köşe başlarında ve duraklarda bekle-

yen bu insanları, yabancı turist ve gazeteciler, "seks malzemesi" olarak görüyorlar. Oysa işin gerçek yanı hiç de öyle değil. Lüks otellerin camlarından ve tur otobüslerinin pencerelerinden bu bekleyen insanların fotoğraflarını çekip kapitalist (kadın-erkek) ilişkisi anlayışı ile "kadın müşteriler" olarak yorumluyorlar. Önce bende böyle zannettim. Onların içine girdim. Ben de onlarla otostop yaptım. Uzun aralıklarla gelen metrobus otobüslerini beklemek yerine, ücretsiz taksi bekleyen bu insanları güzergahı üzerinde otomobili olan her sürücü alıyor. İstedikleri yerde indiriyor. İklim gereği açık giyinen kadınların duraklarda işlerine ya da evlerine gitmek için yabancılar bilmiyor. Özgür ve mutlu Küba kadını, onurlu ve dost insanlar. Soyut bir kavram olan özgürlüğün, Küba'da, elle tutulur, gözle görünür, dokunulur, sevilir, hissedilir ve yaşanılır bir maddî olgu olduğunu ve de ilk kez kendimi özgür hissettiğimi anladım. Elbette özgürlüğün bir bedeli vardı.

Otelin lobisinde İspanyol AVUI Gazetesi muhabiri Mrs. Montserrat Ponsa ile tanıştım. Bana bira ve salata ısmarladı. Üçüncü kez Küba'ya geldiğini söyledi ve benim de gazeteci-şair olduğumu öğrenince gün boyu ilgilendi. Konuklar içinde İngilizce bilen az insan var. Herkes İspanyolca konuşuyor. Resmî dili İspanyolca olan Küba'da Türkiye'yi bilmeyen yok.

Ertesi günü Türkiye'nin Küba Büyükelçiliği görevlilerinden Gökhan Eşeli'ye annesinin ve kardesinin selâmını götürdüm. Otelden UNEAC'a gitmek üzere taksi istedim. 5 dolara gittim. 17. sokağın her iki yanında bulunan büyük iki taş bina UNEAC'a ait. Müzikten resime, sanatın tüm alanlarına yönelik ait çalışma üniteleri var. Tam bir kültür merkezi. Union de Escritores y Aristos (UNEAC). Küba'nın ulusal ve uluslararası dünyaya açılan tek sanat ve kültürevi... Bu ülkede yazar olmak...

Ödül töreni nedeni ile kendisiyle daha önce mektup ve fakslaştığım UNEAC Uluslararası İlişkiler Müdürü (5 dil bilen genç dostum) Jesus Irsula ile tanıştım. Türkiye ve Küba üzerine söyleştik. Nazım Hikmet'in İspanyolca'ya çevrilmiş antolojisini gösterdi. Ben de ona, imzalı kitaplarımı, Nazım Hikmet posterini, Nazım Hikmet Vakfı 1997 İn-

gilizce ajandasını ve öteki armağanları verdim. Türkiye Yazarlar Sendikası ile sıcak ilişkiler kurmak istediklerini ve benim elçilik yapmamı söyledi. Beni UNEAC'ın öteki çalışanları ile tanıştırdı. Sonra beni, UNEAC'ın otobüsü ile otele bıraktılar.

Gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra, saat 15.00 'de Havanatur otobüsü ile ödül töreninin yapılacağı yere doğru grup olarak hareket ettik.

Havana'nın en büyük otellerinden olan National Hotel'in büyük salonuna girmek üzere indik. Güvenlik nedeniyle çantalar, kameralar ve fotoğraf makinaları özel bir odada tek tek kontroldan geçirildi. Tekrar verildi. Sonra sıra ile ödül töreninin yapılacağı salona girdik. Boynumuza astığımız tanıtım kartları ile içeri alındık. Vietnamlı, Ekvatorlu, Arjantinli, Paraguaylı ve Kübalı yazarlarla tanıştık. Adres alıp verdik birbirimiz. Salonun köşe başlarında ve ön sıralardaki sivil güvenlik önlemleri dikkati çekiyordu.

Kürsünün üstünde *"Fundacion Guayasamin"* ve *"Fidel Castro 70 yaşında"* pankartları vardı. Kürsünün solunda ise Ekvatorlu ressam (modern Picasso) Oswaldo Guayasamin tarafından yapılan Fidel Castro yağlıboya (1.50 X 3.00) tablosu ve Kübalı çocuklar bulunuyordu. Bin kişilik salonda herkes yerini aldı. Saat: 17.00. Coşkulu alkışlarla Büyük Kumandan Fidel Castro içeri girdi. *"Viva Fidel!... Viva!...Viva!..."* sesleri ile salonda uzun süre alkış temposu tutuldu. Fidel salondakileri selâmladı....

Ödül töreninde konuşmaları dikkatle dinleyen yaşlı komuntan Fidel, askerî yeşil üniforması, deri çizmesi, kırmızı-yeşil apoletleri ve özgün sakalı ile güven veriyordu. Konuşmaları dinlerken, sürekli sakalı ve bıyığı ile oynuyordu. Sanki büyük bir stres altındaydı. Dünya'da tek başına kalmanın zorluğunu ve halkına verdiği sözün, devrimin ilkelerinden ödün vermemenin yükünü omuzlarında taşıyordu. Başındaki yumurta sepetinin düşeceğinin stresi idi... Ama herşeye karşın gururlu ve sağlıklı görünüyordu. 70 yaşın yorgunluğunu saymazsak...

Castro, çocuklara ödüllerini tek tek öperek verirken çok mutluydu. Çocuklar ise heyecandan ağlıyordu. Fidel Castro, yarım saat süren ko-

nuşmasında; "bu anmanın, Che, Jose Marti ve öteki devrimcileri yaşatmak anlamına geldiğini" söyledi; *"1961'de Domuzlar Körfezi çıkarmasında ABD emperyalizmini püskürten bu halk, şimdi de ABD ambargosunu etkisiz hale getirecektir. Küba halkı ve Küba dostları bu konuda da kararlıdır. İlkelerimizden kesinlikle ödün vermeyeceğiz. Teknolojiyi yenilemek, yeni yatırımlar için yabancılarla işbirliğine girmek, sermaye ve teknoloji transferi yapmak sosyalizmden ödün vermek değildir. Küçülen dünyada tek başına yaşamanın şansı da yoktur. Başta, Guayasamin ailesi olmak üzere 70. yaş gününde buraya gelen tüm dostlara teşekkür ediyorum..."* diyerek alkışlarla yerine oturdu.

Ödül töreni sonrasında, Komutan Fidel'e Türkiye'den getirdiğim armağanları verirken çok heyecanlandım, Hem ödül töreninde, hem de bu armağanları alırken; "Yoldaş Nazım Hikmet'in ve devrimci Mustafa Kemal Atatürk'ün ülkesinden Türk şairi Dursun Özden hoş geldin" diyerek beni kucakladı. Kollarını omzuma atıp, Türkiye ve halkı ile ilgili olumlu düşüncelerini dile getirdi. Haziran 1996'da HABİTAT II Koferansı nedeniyle İstanbul'a geldiğini, İstanbul'u düşler kenti olarak anımsayacağını, ilk fırsatta yine gitmek istediğini söyledi. Ben de, armağanları tek tek anlatarak kendisine verdikten sonra, yarışmaya öyküsünü gönderdiğim 20 yaşındaki Türkiyeli Fidel'den söz ettim. Bana, şairlerin ülkeler arasında barış köprüsü kurabileceklerini söyledi ve tekrar görüşmek üzere kucaklaşıp ayrıldık.

Tüm bu görüşmelerimizi Havana TV, Ekvator TV ve öteki kameralar kaydetti. Ayrıca Paraguaylı Senatör dostum da fotoğraf çekenler arasındaydı. Kendisine binlerce teşekkür...

Bu heyecanlı anı, bir düş gibi yaşanan ya da pek çok insanın yaşamak isteyipte erişemediği bu çok duygulu görüşmeyi yazmak oldukça zor ve ... Yıllardır, kitaplarını okuyarak büyüdüğümüz, ilkeleri ve düşüncesi için uğruna acı çekip mapus yattığımız; fabrikada, tarlada, okulda, gazete köşelerinde, kitaplarda, günlüklerde, onunla yatıp, onunla kalktığımız, sakalının bir telini bile düşmandan kıskandığımız efsanevî lider Fidel Castro ile kucaklaşmanın ve aynı havayı solumanın heyecanı ve de telaşı ile sarsılıyordum. Gülmek ve ağlamaklı bir haldi.

Konuşamadığım sözcükler, ümüğüme düğümlendi. Yutkunamıyordum. Kendisi ile söyleşmek istediğimi belirttim. Kokteylden sonra olabilir, dedi. Yaşlı ama dinç görünen Komutan Fidel, Türkiyeli Fidel'i merak ettiğini de sözlerine ekledi... Güvenlik subayına not aldırdı. Benim getirdiğim armağanları da vererek tekrar görüşmek üzere, el sıkışıp ayrıldık. Ayaklarım yere basmıyordu. 19.30'da otobüslerle başka bir salona gittik. Deniz kenarındaki bu salonun girişinde de aynı titizlikle arama ve kamera kontrolu yapıldı.

Tropikal yemek ve içkilerin bol olduğu kokteylde dünyanın değişik ülkelerinden gelen yazar, gazeteci ve öteki konukların yanı sıra, siyah mersedesle gelen Küba Parlamentosu üyeleri ve Komutanlarda vardı. Konuklarla ilgilenen Fidel Castro, adına düzenlenenbu etkinlikten hoşnut gözüküyordu. Kokteylde Ekvatorlu, Kübalı ve Paraguaylı şairlerle özel dostluklar kurdum. Adreslestik. Ülkelerine davet ettiler. Türkiye, Küba, Türkiye-Küba ilişkileri, ambargo, yabancı yatırımlar, Küba ekonomisi, Türkçe'deki Küba'yla ilgili kitaplar ve sosyalizmin geleceği üzerine Fidel Castro ile yarım saate yakın söyleştim. Konuşurken, yer yer elimi tutuyor, elini omuzuma koyuyor ve sakalını ve bıyıklarını kaşıyordu. "Turko Poeta Dursun Özden, Küba'ya yine beklerim. Türiye yazarlarına ve halkına selâmlarımı ilet. Küba'nın Türkiye Büyükelçisi Jorge Castro'ya da selâmlarımı söyle..." dedi Gülüştük. Vedalaştık.

Gece otele dönüldü.

Ertesi gün sabah, artık otelde kalmamaya karar verdim. Çünkü otel şehrin dışında idi. Şehir merkezine gidip-gelmek 10 dolar idi. Ayrıca, Küba halkını ve Küba aile yapısını daha yakından tanımak istiyordum. Eşyalarımı otelden alıp, daha önce tanıştığım *"La Victoria"* resim atölyesine bıraktım. Kendisine adres sorduğum bisikletli genç (Jozge Rodzigvez Delgado) ile arkadaş olduk. Yemek ve yatma dahil gecelik 10 dolara evlerinde kalmak üzere anlaştık. Family House dedikleri bu aile evinde üç gün kaldım. Havana'nın Vieja denilen bu yoksul semtindeki Amargura sokakta, horoz ve köpek seslerinin yanıs sıra çocuk çığlıkları bir başka güzellikti, Balkonlarda gıdıklayan tavuklar taze yumurtluyordu.

Üç çocuk, bir anne ve bir büyük babadan oluşan Delgado ailesi yoksul ama mutlu görünüyordu. Küba evlerinde iklim gereği halı-kilim gibi hiçbir sergi yok. Evin duvarları bakımsızlıktan dökülüyor. Evde üç oda, bir salon, banyo-tuvalet, mutfak ve aralık var. Evin içinde buzdolabı, çamaşır makinası, siyah-beyaz televizyon, 3 adet koltuk, bir masa, 4 sandalye, küçük bir aynalı dolap, mutfakta havagazlı ocak, tencere-tava, patates, muz, pirinç, tuz, yağ, kahverengi şeker kamışı şekeri, kahve, ve duvarda Adidas reklam afişi yüksek taş binanın aksesuarlarını oluşturuyordu. Evin içinde dolaşan köpek, balkonda gıdakiayan tavuk ve banyoda gezinen canlı kaplumbağa (küçük Lazaro'nun oyuncağı) ve gece-gündüz koltuğunda pinekleyen yaşlı; büyükbaba sigarası parmağını yakınca uyanıyor ve kendi kendine homurdanıp, tekrar başka bir sigara yakıyordu. Evin annesi Irene, geniş omuzlu, iri yapılı, pazulu, poposu ve göbeği dışarıda, çalışkan ve temiz bir beyaz. Ortaokul öğrencisi esmer kız Regla ise atlasta Türkiye'nin yerini bana göstermenin sevinci ile coşuyordu. Yoksul ama temiz olan bu aile, Küba'nın bir aynası idi. Her şeyden sonra ellerini sabunlayan çocuklar, sabahları beni uyandırıp, dişlerimi fırçalamamı işaret ediyorlardı. Muzu yemek olarak (kızartma) ilk kez yiyordum. Küba'da ekmek yok. Pirinç pilavı üzerine soya fasulyesi, her yemeğin yanında ekmek yerine yeniyor. Akşamları eve dönüşte, getirdiğim süt tozu ve meyve suyu çocukları çok sevindirdi.

Devlet herkese bir ev ve evin içinde televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi ve fırın vermiş. Herkesin yaşayabileceği kadar temel gıda ve temizlik maddelerini alabilecekleri karnesi var. Günlük gereksinimlerini bedelsiz alabiliyorlar. 15 yaşına kadar çocukların başka karneleri de var. Sabah saat 9.00'da alış-veriş yerlerinden karne ile herkes sırasını bekleyip gereksinimlerini alabiliyorlar.

Tüm semtteki, üç katlı standart tek tip binalar çok soğuk bir görünüm içindeydi. Oysa, Havana'nın öteki semtlerindeki yapılaşma daha farklıydı yeşillikler içindeki tek katlı ya da çok katlı modern binaların yarattığı çağdaş kent görünümleri sanki başka bir ülke anımsatıyordu. Centro Habana, Vedado, Miramar, Plaza de la Revolucion bölgeleri ise

çağdaş kentleşmenin tanımı idi. Mimarî, imar planı, yeşili ve ulaşımı ile öteki Küba şehirleri gibi güzeldi. özellikle uluslararası havalimanlarının bulunduğu Havana dışındaki öteki şehirler, turizmin cazip yerlerdi. La Coloma, Nueva Gerona, Varadero, Ciego de Avila, Camagüey, Las Tunas, Bayamo, Manzanillo, Holguin, Moa, Baracaa, Guantanamo ve Santiago de Cuba. Özellikle, Sierra del Rosario kıyılarında yeşil deniz, turizmin ve doğa harikasının doyumsuz örneğidir. Köyler, dağlar ve nehirler bir başka güzellik yumağı. Küba ve Genç adası dışında 1600 adadan oluşan Küba Halk Cumhuriyeti tam bir turizm cennetidir.

Gece yaşamında insanları tanımak için, sokağa çıktım. Çok uzun da olsa Jose Marti heykelinin yanından bir taksiye binerek Zapata caddesinden Miramar sahilindeki Karl Marx tiyatrosuna gittim. 10 dolar yazdı taksimetre. Gecenin geç saatinde Lined caddesinde bulunan ve 15. sokağın başındaki parktaki Mustafa Kemal büstünün arkasındaki banka oturup dinleniyordum. Özgür ve mutlu Küba kızları yalnız ya da arkadaşları ile dans ederek doyasıya eğleniyorlardı.

Yalan söylemesini ve hırsızlık etmesini öğrenememiş Küba insanının yeni bir özelliğini öğrendim. Korku ve cinsel taciz nedir bilmiyorlar. Bir genç kız yaya ya da bisikletli ile gecenin en geç bir zamanında veya en karanlık ve tenha bir sokakta hiç endişesiz, hiç korkusuz gezebiliyor. Laf atacaklar, sarkıntılık edecekler, saldıracaklar, cinsel tacizde bulunacaklar gibi bir şey aklından geçirmiyor. Çünkü böyle bir olay söz konusu değil. Herkes birbirine saygılı ve dayanışma içinde. En küçük sorunlarında tanımasalar birbirlerinden bile yardım istiyorlar. Her şey insanlık ölçüsünde... Arkadaşlık, dostluk, sevgi, mutluluk... Özgür bireyin ortak özellikleri. Aile denen ve tüm özelliklerini koruyan bir kurum söz konusu. Emperyalist kültür ve propaganda ağı, her ne kadar Küba'da seks pazarlarından söz etse de, bu Küba halkının içine girmeyen kuzeyli gazetecilerin yalan haberlerinden başka bir şey değil. İklim gereği açık ve rahat giyinen ve de ilişkilerinde, konuşmalarında oldukça candan ve sıcak davranan Küba kadını, namusuna ve kişiliğine bağlı bir özelliktedir. Kapitalist ülkelerdeki genelevleri, kadın pazarları ve seks partilerini unutan burjuvazi şimdi de Küba'ya ahlâkî cepheden sal-

dırıyor. "Koyun yardan atlarken, kıçını gören keçi gülmeye başlamış. Oysa keçi kendi kıçının hep açık olduğunu unutmuşa benziyor." Kuzeyin, Küba'ya gülmesi bu fıkrayı anımsatıyor.

Uğur Mumcu ve Onat Kutlar'ın ölümüne çok üzüldüğünü söyleyen *La Victoria* Sanat Galerisi sahibi Natividat Scull Marchena'nın melez ressam kızı 1985'de İsveç'te yaşarken adının Osman olduğunu söylediği politik göçmen Türkiyeli arkadaşının durumunu merak ettiğini belirtti. Che'li kâğıt para (s cup) verdiler. Ben de onlara imzalı kitap verdim. Yabancı yatırımlar olmazsa, Küba'nın gelecceğinden endişe ettiklerini de özellikle söyleyen ressam ailenin evi tam bir resim okulu. Hem de sahaflık yapıyorlar. Her türlü İspanyolca eski kitabı bulmak olanaklı. La Habana Vieja bölgesinin kalabalık eski bir sokak başındaki bu resim atölyesi sanki kültür merkezini andırıyordu.

Ödül töreninde naklen yayın yapan Havana TV'sinin çektiği kasetlerden kopya almak ve Guayasamin ailesi ile tanışmak üzere Havana'nın en seçkin semti olan El Laguito Casa: 32'deki villalarına gittim. Fidel Castro'nun Devlet Başkanlığı Köşkü'nün hemen arkasında bulunan ve çok sayıda güvenlik görevlisinin çalıştığı bu olduğu alan, dev palmiye ağaçları, meyva ve yeşilin bol olduğu yüzme havuzlu dublex villalarıyla tam bir cennet. Oswaldo Guayasamin'in villası ve büyük yüzme havuzlu bahçesi de bunlardan biri.

Modern Picasso olarak tanınan Ekvatorlu ünlü ressamın Havana'daki lüks villasında Oswaldo Guayasamin, kızı güzel Verenice Guayasamin, Ekvator TV yapımcısı Evelina, Cucalon de Fougeres, aktrist Pıilar Arando ve TV ekibi ile rom içtik. Melez iki bayan hizmetçi objektife poz vermenin heyecanı içindeydiler. Oswaldo Guayasamin'le söyleştik. Ekvator TV ekibi kendisiyle havuz başında röportaj yaparken, palmiye gölgesi yavaş yavaş havuzun mavi sularını yeşile boyuyordu.

Akşam Jose Marti Plaza'nın girişindeki müzede yapılacak *"Emek Kahramanları ödül törenine"* gitmek üzere villadan ayrıldık. Guayasamin'in Limuzin otomobilini takip ederek tören yerine geldik.

Tören başlamak üzere. Herkes yerini almış. Konuklar hazır. Uzun bir siren sesinden sonra üç kişilik özel giysili merasim mangası ve manga komutanı uygun adımı sert yürüyüşle bir baştan bir başa geçtiler. Küba ulusal marşı ve Enternasyonal marşının söylenmesinden sonra ulusal komite yetkilisi üç kişi konuştu. İlk konuşan 50 yaşlarında zenci biri idi. Mim: Jestleri ve bağırarak konuşması ile ajitasyon çekiyordu. *"1895 Jose Marti, 1959 Che Guevara, 1961 Fidel Castro ve 1996 Küba halkı; ABD ambargosunu, devrimci geleneği ile yenecektir. Venseremos!.. slogan dağlarda ve denizlerde yankılanıyor."*

Sonra partili bir bayan konuştu. En son ise Küba Ulusal Radyo Televizyon Müdürü (beyaz ırktan) uzun boylu ve uzun saçlı, son derece şık giyimi ile güven veren, ağır ağır ve de daha az ajitasyon olan konuşması ardından Oswaldo Guayasamin'i çağırdı. Modern ressam da yaşına uygun bir konuşma yaptı. Konuklar tanıtıldı. "Türk Fidel" diye beni tanıtmaları üzerine herkes gibi ben de kısa bir şeyler söylemek durumunda kaldım. İspanyolca bilmediğim için, onların da anlayabileceği bir şey söylemeliydim. Türkçe olarak *"Venseremos"* şarkısını söyledim. Müzik aynı olduğundan bana eşlik ettiler. Alkışlarla yerimizi aldık. Mavi, yeşil, altın yaldızlı mozaiklerle kaplanmış duvarlarda Devrim Partisi (1895) tarihi yazıları, resimler ve Jose Marti büstü dikkati çekiyordu. İş ve çalışma dallarında başarılı kadın-erkek emekçilere altın madalyaları takıldı. Bizlere de Jose Marti Sertifikası verdiler. Tişort, kalem, şapka, anahtarlık ve rozet gibi çeşitli armağanlar ve kitaplar satın aldık. Müzenin girişindeki panolarda, Küba Devrim Partisi'nin çalışma belgeleri, fotoğraflar, giysiler, aldıkları madalyalar, kendi el yazmaları, el yazısı şiirler ve örgütsel dökümanlar, Küba Devrim Tarihi yazıtları, daktilo, Komutan Fidel'in Domuzlar Körfezi'nde (1961) elinde Küba bayrağı ile çekilmiş dev bir posteri ve enternasyonal dayanışma yazıtları ile dolu olan Jose Marti Müzesi, görülmeye değer tarih ve kültür merkezi... Müze izlenim defterine (14.12.1996) duygularımı dile getiren yazı yazdım.

Yazarlar Birliği'nin arabasıyla Yazarevine giderken, Ekvator'lu şair dostum Carlos Oramas'da uzunca bir şiir okudu. Herkes bir şeyler

söylüyordu. Ben de, Ataol Behramoğlu'nun çevirisi ile Jose Marti'den *"Özgür Şiirler"*i okudum. Tüm gün bize rehberlik eden güzel UNEAC görevlisi J. Colaboracion Lic. Estrella, Carlos'la benim aramda tercümanlık ediyordu. Espriler ve ağız dolusu gülüşleri, bu güzel bayanı daha da güzelleştiriyordu.

Küba'yı ve halkını daha yakından tanımak için günde on kilometre yürüyordum. Fotoğraf çektirmeyi ve konuşmayı seven Havanalılar işimi iyice kolaylaştırıyorlardı.

Jose Marti heykelinin dibinde dinlendikten sonra, bir cumartesilerden oluşan günü, Lions Street'in etrafındaki aslanlı Parka gittim. Öğrendiğime göre yalnız (Cumartesi-Pazar) hafta sonları toplanan seyyar satıcılar, eğlenen gençler içine daldım. Tankerlerle ve römorklarla gelen kâğıdından yaptıkları bardakla içilen bira ve yanında külah içinde yerfıstığı içi; 2 (CVP). Sandviç, narenciye ve kola kuyruğu, biracılar kadar değil. Parkın orta yerinde sonuna kadar açılmış teybin sesine eşlik edip, dans eden metalik müziksever gençler çılgınca eğleniyorlardı. Kaykaycı çocuklar, tek tek sigara ve puro satıcıları ve kör kalabalık içinde uğultulu ve bilinçsiz sağa sola savrulan yabancılar, sürükleniyorlardı. Kalabalık içinde bira kuyruğunda beklerken, yanımdan geçen sarışın genç bir kızın giysisi dikkatimi çekti. Sütyensiz yarı açık tişortunun altından göbeği gözüküyordu. Altında ince bir tayt vardı. Bir bacağı yaldızlı, öbürü mavi çizgili taytın ilk bakışta ABD bayrağını çağrıştırdığını hemen anlamak mümkün. Bira kuyruğundan ayrılarak koştum ve bu kızın önüne geçtim. Bir fotoğrafını çekmek istediğimi söyledim. Güldü. Neden olmasın dedi. Kalabalık içinde zor da olsa bu ABD özentili güzelin resmini çekebildim. Öperek teşekkür etti ve Çavvv!...

Herhalde iklimin şartları gereği, nedense Küba'da aşırı bir alkol tüketimi yok. Genelde meyve suyu ve kola içiliyor. Sadece hafta sonları bira tüketimi fazla. Ron ve Naturel gibi özellikle alkollü içkileri yabancılar ve kokteyllere katılanlar içiyor. Bazı serbest alışveriş dükkânlarında ve yabancıların kaldığı otel çevrelerinde yalnızca dolarla satış yapan yerler var. Kimi satıcılar, Küba pezosu nun (CUP), enflasyon karşısında sürekli değer kaybettiğini söylüyorlar.

Şeker kamışı suyu içmenin tadı bir başka idi. Çin sokağı arkasındaki domuz kasaplarının olduğu bina çok kokuyordu. Bostan pazarının çıkışında mum, puro, sigara, kahve ve sandoviç satan yaşlılar'ın çoğu bunları karne ile bedelsiz alıyor ve başka bir ihtiyaçlarını karşılamak için satıyorlardı. Genelde 1 milyon civarında olan emeklilerin gelir düzeyi çalışanlardan daha düşük. Ama devlet, herkesin yaşamsal ihtiyaçlarını karşılıyor.

Emeklilerden müzik grupları, emekli satıcılar, emekli "yalancıktan komutan"lar da var Havana'da. Her köşe başında ya da sokak ortalarındaki kitapçıları (sahafları) da emekli emekçiler oluşturmakta. Küba'da ölüm yaşı ortalaması 76'dır. 55 yaşında bayanlar ve 60 yaşında da erkekler emekli oluyor. Herkes birbirine sevgi ve saygı gösteriyor. Emeklilere iki kat saygı gösteriliyor. Çocuklara iki kat sevgi Kucak dolusu sevgi..

Sokakları temizleyen yaşlı proleterlerin günde 8 saat çalıştıkları Küba'da, herkes yaşamından memnun gözüküyor. Yoksul ama mutlu olan bu halk, Kumandan Fidel'i çok seviyor. İhracatının yüzde 80'i Sovyetler Birliği'ne bağlı olan Küba'nın ekonomik durumu, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve buna ABD ambargosuyla iyice sarsılıyor. Yenilenemeyen geri teknolojiler ve gittikçe gerileyen millî gelir, nedeniyle zorunlu olarak yabancı yatırımlara gereksinim duymaktadır. Adına ister kapitalizme dönüş-liberalizm deyin, isterse devrimin çıkarlarını korumak için dayanışma deyin, hiç önemli değil. Bu gün Küba'nın en ivedi şekilde yabancı yatırımlara gereksinimi vardır. *"Özel Dönem Ekonomik İlişkileri"* denen bu sarsıntıyı atlatmakta kararlı görünen yaşlı komutan Fidel ve Küba halkının işi oldukça zor görünüyor. Fabrikalarda, tarlalarda, okullarda, sokak tabelalarında ve meydanlarda yazısı dökülmeye yüz tutmuş *"VENSEREMOS!.."* *(Zafer Bizimdir)* belgisi bile yeniden yazılmak istiyor..

Herşeye karşın kararlı görünen Küba halkı *"Viva Küba!.."* diyor.

Küba'da ücret dengesi de kurulmuş. Eğitim, kurs, deneyim, ustalık ve kalitenin sağladığı ücret farklılığı dışında emeğin bedeli aynı. Asgari ücretli ile en yüksek ücretlinin gelirleri arasında yalnızca iki kat fark

var. En yüksek devlet memurunun aldığı aylık 440 (CUP) pezo ise, asgari ücret bunun yarısıdır. Ayrıca parça başı ek ücretde teşvik edici unsur oluyor. *"Emek Kahramanı"* ödüllendirmeleri de üretim ve hizmetin nitel ve nicel olarak arttırılmasına katkıda bulunuyor. Bir ABD doları 1 $ = 20 pezo (CUP). Beş yıl önce, dolar ve pezo aynı değerde idi.

Küba'da ayrıca, yaşam ve çevre farkı da görünüyor. Özellikle Havana El Laguito Casa çevresindeki yüzme havuzlu villalarda yaşayanlar ile La Habana Vieja semtinde belirten yaşayanlar arasında belirgin bir yapılaşma ve yaşam kalitesi ya da kalitesizliği farkı görünüyor.

Yüksek binaların çoğu otel ve hastane. Havana'nın en tarihî ve en modern iki yapısı hemen dikkati çekiyor. Rusya Büyükelçiliği ve İspanyol Büyükelçiliği binaları. Küba'nın her yanında İspanyol tarihinin izlerini ve bugün sadece müze olan Katolik kiliselerini sayabiliriz.

İspanyol gazeteci arkadaşım bayan Montserrat Ponsa ile Küba hakkında uzunca konuştuk.

Havana'nın dünyanın en planlı şehirlerinden biri olduğunu söylemiştim. Havana'da adres bulmak çok kolay. Birbirlerine paralel ve dik cadde ve sokakların köşebaşlarında "adres taşları" bulunmakta. Örneğin: Yazarevi'nin adresi şöyle: UNEAC No: 358 23/E Havana. Adres taşlarının üzerindeki 23. cadde ve E sokağı işi kolaylaştırıyor. 20 cm. yüksekliğinde (30X30) küp şeklindeki yere gömülü betonun üzerinde cadde ve sokağın yönüne göre yazı (harf ve rakam) bulunmaktadır.

Havana'nın Vedado semtinde 23. caddede bulunan yaşlı sahaf Rolando Labrada ve oğlu Rafael Callado ile dost oldum. 1963 baskısı ciltli ve 500 sayfa, büyük boy *"Viva Cuba"* adlı bir kitap satın aldım. 3 $ verdim.

Kitap, 1963'de Sovyetler Birliği'ni ziyaret eden Fidel Castro'nun gezilerini bol fotoğraflarla anlatıyor. Sovyet-Küba ilişkilerinin ele alındığı belgesel bir kitap. Moskova, Türkmenistan, Kırgızistan, Sibirya, Kafkasya ve öteki yerlerdeki Fidel'i karşılama törenleri ve halkla ilişkileri fotoğraflarla anlatan *"Viva Cuba"*.

Sahaf Rolando'da İspanyolca'ya çevrilmiş dünya klasiklerinin yanı

sıra üç ciltlik Nazım Hikmet Antolojisi de bulunmakta. Bir de Türkçe kitaplar var artık vitrinde. Benim armağan ettiğim kitaplar. Parti üyesi olduğunu sahaf Rolando Labrada, CNN dinlediğini ve Ortadoğu'daki gelişmelerden endişe ettiğini söyledi. Halkların birlikte yaşamasını öğrenmesi gerektiğini ırk ve din çıkarlarına dayalı çözümlerin emperyalizmin işine yarayacağını özellikle belirten yaşlı komünist'ten bu sözleri duyunca önce şaşırdım. Küba'daki halkların kaynaşması ve Küba bayrağı altında tek bir yumruk oluşu örneğini de veren Havana'lı yaşlı, Türkiye'nin işinin zor olduğunu söylerken, Küba'nın işinin daha da zor olduğunu unutmuşa benziyordu.

Küba'nın değişik bölgelerinden Havana'ya gelen UNEAC üyesi sanatçı ve yazarların ve benim de kaldığım Yazarevi'ne Gesthouse yada Beyazev'de deniyor. Yazarevi'nin temizlik işlerini yapan zenci kız Tanid Herndnez ve annesi ile birlikte iki melez genç arkadaş, bizlere en lezzetli yemekler yapmak, her gördüklerinde bir fincan kahve vermek için yarışıyorlardı. Hepsi güzel insanlardı.

Mayabe kutu birasının yanında, tek tek satılan sigara (Popular) ve Havana purosu (tanesi 1 dolar) alarak hemen oracıkta içmek için kuyruklar oluşuyordu, aslanlı parkta. Ron ve Natural Santero denen nane, limon ve buzla içilen, şişesi 5 $ olan alkollü içkileri genelde yabancılar içiyor. Dans, müzik ve eğlence, Küba gençliğinin özgürlük ve doyumsuzluk serüveninin vazgeçilmez bir tutkusu. Ya da özgürlüğün ve mutluluğun somutlandığı, yaşanılır bir madde haline geldiği tek ülke Küba denebilir.

UNEAC Uluslararası İlişkiler Müdürü Jesus Irsula, bir sürprizi olduğunu söyleyerek yanına çağırdı. UNEAC'ın yabancılar bölümünün girişindeki küçük salonda saat: 17.00'de toplandık. Alman vatandaşı Yahudi kökenli bir yazarın, yeni kitabının tanıtım toplantısı. Almanca konuşmaları iki yazar İspanyolcaya çeviriyorlar. İkinci Dünya Savaşın'da Almanya'da, 5 Yahudi kadının yaşamlarını konu eden ve 40 yaşın romanının tanıtıldığı salonda, söyleşiye geçilirken içeriye yarısı kız 14 genç girdi. Almanya'da doğup-büyümüş ve orada yaşayan "Türkiyeli Kürt olduklarını söyleyen bu gençler, Almanya da çıkan "MOZA-

İK" dergisi çevresinden olduklarını belirttiler. Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin katkısı ile tur organizasyonu kapsamında geldiklerini ve 15 gün kalacaklarını vurguladılar. Hepsinde Alman vatandaşı pasaportu vardı.

Alman yazara sorular sorulmaya başlandığında, bu gençler de güzel sorularla yazarı sıkıştırdılar. Ben de, "Almanya'daki Yahudiler'e yapılan Nazi zulmünü kınıyorum. Siz de kınıyorsunuz. Peki İsrail'deki rejimin Filistin halkına karşı yaptığı faşist uygulamalara ne diyorsunuz? diye sordum. Alman faşizmini kınayan yazar, İsrail faşizmini kınayamadı. Çifte standartlı bir yanıt verdi: "Yanıt yok!.." Benim soruma bozulan Alman yazar, Türkiyeli gençlerin akşam ki sazlı-sözlü dinletisinde bana küskündü.

İşyerleri ve alış-veriş dükkânları genelde sabah 9.00 dan önce açılmıyor. Küba'nın tanınmış kadın öncülerinden Leonar Perez Cabrera Parkında her sabah aerobik yapan yaşlı kadınların yanına gittim. Fotoğraf sordum. Gülerek "tamam" dediler. Fotoğraf çekebilir miyim? diye makinayı yere koyup, ben de onlarla birlikte beden eğitimi hareketleri yapmaya başlayınca, hep birlikte gülmeye başladılar. Yaşlı ama dinç ve mutlu görünen emekli bayanlar, "Görecek daha çok günümüz var." diyerek yeşil palmiye altında derin derin solunum eksersizi yapıyorlardı. Siyah, beyaz, yerli, melez ve Arap bayanlar, tek bir Küba halkı yaratıyorlardı.

"Embajada de TURQUIA, Calle 20. No: 301 Esquvina 3 RA Miramar-HABANA" adresinde bulunan Türkiye Büyükelçilik binası önünde Türk bayrağı dalgalanıyordu. Siyah, kurşun geçirmez, zırhlı elçilik Limuzini kapı önünde duruyor ve Kübalı sürücüsü siyah otomobili özenli yıkıyordu. Elçilik görevlisi Gökhan Eşeli ve idarî memur Mustafa Bey le tanıştım. Büyükelçi Miami'de olduğundan göremedim. Küba kahvesi içerek Küba'dan konuştuk. Ayrıca, elçilik görevlileri, Türkiye'de olanlardan endişe duyduklarını söylerken, bu insanların ne kadar candan ve duyarlı olduklarını gözlemledim. Türkiye bir Kolombiya olmamalı" denirken, bugün basında yer alan olaylar henüz patlak vermemişti. Evet, Türkiyemiz eroin trafiğinin köşebaşı olamaz.

Vedado, Lined caddesi, 15/K'da bulunan parktaki Mustafa Kemal büstünü görmek üzere taksiye bindim. Taksici Türk olduğumu öğrenince gülmeye başladı. Adamın katılarak gülüşünden rahatsız oldum. Neden gülüyorsun? dedim. Eliyle işaret yaparak: "Azik Nesin beni gıdıklıyor..." dedi. Çok heyecanlandım. Duygulandım ve gururlandım. Dünyanın öbür ucunda küçücük bir ada devletin taksi sürücüsü, benim ülkemin bir yazarını tanıyordu. Ne güzel bir duygu bu. Yaşanmadan bilinmiyor. Biz ise, Aziz Nesin ve öteki yazarlarımız hakkında ölüm fermanları çıkarıyoruz. "Aptallıktan" ne zaman kurtulacağız?

Atatürk büstünün çevresindeki demir parmaklıktan içeri girerek, kuru otları temizlerken yaşlı bir zenci bayan dürterek oradan çıkmamı işaret etti. "O benim işim, sen de kimsin..?" dercesine uyardı beni. Bu büst kimin? diye sorduğumda, gülerek ve bir taraftan da temizlik işine devam ederek konuşan Bayan Leyva, "Türkiye'nin devrimci önderi, ülkesinde emperyalizme karşı bağımsızlık savaşını kazanan Mustafa Kemal. Küba'nın Jose Marti'si gibi ulusal kahraman..." diyerek büstün üstündeki pirinç tabelada yazan (İspanyolca) doğum ve ölüm tarihlerini ve büstün dikiliş tarihini gösterdi. Geçtiğimiz Haziran 1996'da İstanbul Esenyurt Belediye Başkanı Dr. Gürbüz Çapan'ın öncülüğünde dikilmişti bu büst. Esenyurt'a da aynı tarihte Jose Marti büstü dikilmişti. Küba Dostları girişiminin ve bazı sanatçıların desteği ile karşılıklı büst dikmeye kadar giden bu büst yapma ilişki gerçekleşti. Havana'da Nazım Hikmet büstü dikilmesi için, Kübalı yazarların yardım sözü üzerine Türkiye'den girişim bekleniyor. Nazım Hikmet Vakfı bu işe nasıl bakıyor, bilemiyorum. Ülkeler arası bürokratik zorluklar çıkacağını zannediyorum. Dilerim yanılırım...

1996 yazında HABİTAT II etkinlikleri nedeniyle, Türkiye' ye gelen Küba Devlet Başkanı Fidel Castro, ülkemizden çok olumlu izlenimlerle ayrıldığını söyledi. Castro Türkiye'de iken, Küba TV si ve Küba gazeteleri bir hafta sürekli Türkiye ile ilgili çok olumlu yayınlar yapmışlar. Bu nedenle, tüm Küba'da Türkiye'yi bilmeyen yok. Türkiye'yi ve Türkiyelileri çok seviyorlar. Şairlerimiz daha çok seviyorlar.

UNEAC kitaplığından, Che Guevara'lı metal paralar, 9 yıllık zo-

runlu bedelsiz eğitim programlarında okutulan Jose Marti, Jose M. Espino Ortega, Nicolas Guillen, Vasconcelos.. vb. yazarların çocuk öyküleri ve şiirleri çizgi resimli kitap haline getirilmiş dergi ve kitaplardan da örnekler aldım. Genelde bu kitap ve dergiler UNEAC tarafından yayınlanmış. Kitaplardaki öykü ve şiirler, çocukların özgür birey olmaları ve kişilik kazanmalarının yanı sıra; dayanışma, paylaşma, sevgi, kardeşlik, saygı, barış, özgürlük, hayvan sevgisi, doğa bilinci, yurttaşlık bilinci, fizik ötesi korkulardan arınma, temizlik, sağlık, işbölümü, ulusal değerler, La fontaine masalları... vb. konuları içermektedir. Uzman rehber öğretmenlerin denetiminde 9 yıl eğitim gören çocuklar, çeşitli işkollarına yönelik beceri dallarında uzmanlaşmak üzere 3 yıllık tekniker okullarına giriyorlar. Tütüncülük, şeker kamışı, petro-kimya, metal, ağaç, motor, ulaşım, denizcilik.. vb. Tekniker okulları oldukça yaygın. Her 15 işçiden 8'i tekniker okulu mezunu. Her 15 işçiden 5'i üniversite mezunu. 9 yıllık zorunlu eğitimde okuma-yazma oranı yüzde yüz. Üç Kübalı'dan biri öğrenci. 37 kişiye bir öğretmen düşmektedir. 20 bini Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinden olmak üzere 500 bin öğrenci bulunmaktadır. Her 900 kişiye bir bilimsel araştırmacı düşerken, GSYH'nın yüzde 2'si bilimsel araştırma ve gelişmelere harcanmaktadır.

Küba nüfusunun yaklaşık 3/4'ü kentlerde yaşar. Üç Kübalı'dan biri 26 yaşın altındadır. Yıllık nüfus artış oranı yüzde 1.1'dir. Üç çocuktan fazla aile yok. Nüfusun yüzde 66'sı beyaz, yüzde 33'ü siyah, melez, yerli ve yüzde biri ise Çinli'dir. Yaklaşık 4 milyon emek gücünün üçte ikisi imalat alanındadır.

Küba, bağımsız sosyalist bir emekçi ülkesidir. Yönetici kurum Küba Komünist Partisi'dir. En geniş iktidar organı 5 yılda bir seçimle belirlenen 589 kişilik Halk İktidarı Ulusal Meclisi'dir. Meclis Devlet Konseyi'ni, Bakanlar Konseyi'ni ve Yüksek Halk Mahkemesi yargıçlarını seçer. Ayrıca, 2,5 yılda bir seçimle gelen Yerel Yönetimler Konseyi'de, yönetimde başka bir idarî yapılanmadır.

Yönetimlerin en baş uğraşıları içinde eğitim ve sağlık gelmektedir. Yurttaşların sağlığı devletin öncelik verdiği birini oluşturur. Küba'da

önleyici hekimliğe büyük önem verilmektedir. Sağlık sisteminin bütünü ücretsizdir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Küba'nın 2000 yılı sağlık hedeflerine şimdiden ulaştığını kabul etmektedir. Şu anki çocuk ölüm oranı canlı doğumlar için binde ondur. Küba halkının ortalama yaşam süresinin 76 olduğunu söylemiştim. 250 kişiye bir hekim düşmektedir. Böbrek, kalp, ilik, karaciğer, pankreas ve korneo nakli ve sinir nakli gibi güç operasyonlar, en geniş tekniklerle yapan ileri dünya ülkelerinden biridir Küba.

11 milyon nüfuslu Küba'da, gazete ve kitap okuma oranı oldukça yüksek. Köşebaşlarında ya da açık alanlarda LİBRERIA denilen kitap satış noktaları var. Özellikle eski kitaplar daha çok. Bizdeki sahaflara benzeyen bu kitapçılarda, ödünç ya da değiştirmeli kitap almakda olanaklı.

Havana'da 23. caddede Don Kişot heykelinin karşısındaki büfenin önünde 100 metreyi geçen insan kuyruğu dikkatimi çekti. Aç insanların gıda kuyruğu zannederek fotoğraflarımı çektim. Sonra ben de kuyruğa girdim. Bekleyenler genellikle yaşlı insanlardı. Sabah saat 9.00' da bir araba geldi ve büfeye yanaşarak içindekileri boşaltıp gitti. Ve kuyruk hareketlendi. Hiç kimse başkasının sırasını almıyordu. Olay anlaşılmıştı. Bu bir açlık kuyruğu idi. Taze habere, bilgiye aç insanların gazete kuyruğu idi. Küba Komünist Partisi yayın organı *GRANMA* Gazetesi'ni alan 1 pezo (5 TL.) veriyor. Bir gazeteden fazla almak yok. Bu nedenle bazı okurlar ikinci kez kuyruğa giriyor. Saat 10.00' da gazete bitiyor, büfe kapanıyor. Küba'da saat 10.00' dan sonra gazete bulamazsınız. Küba'da üç adet günlük gazete çıkıyor. 11 milyon nüfuslu bir ülkede yalnızca bir gazete, yani *Granma* 500 bin satıyor. Kuponsuz, promosyonsuz, çekilişsiz, yalnızca okunmak için yayınlanan gazeteleri okuyanlar, başkasına veriyorlar.

UNEAC görevlisine, *GRANMA* Gazetesi merkezine gitmek istediğimi söyledim. Ertesi gün sabah beni Jose Marti Plaza'nın arkasında bulunan gazete binasına götürdüler. Danışmadaki bayan beni 3. kata çıkardı. *Granma* dış haberler niye dünya haberleri olabilir. Uluslararası redaktörü Joaquin Rivery karşıladı. Karşı binadan gelen sarışın gü-

zel gazeteci deniz, İngilizce'yi çok iyi bildiği için bize tercümanlık etti. Esprili ve güldükçe güzelleşen tercümanımıza bir de kitap armağan ettim. *Granma* İspanyolca ve *"International Granma"* adında İngilizce olarakta basılıyor. Parlamento binasına da yakın olan Granma merkezinde, Gazeteci, yazar, şair Luis SUARDİAZ ile tanıştım. Suardiaz, aynı zamanda *Granma*'nın editor ve direktörü. Kendisi ile uzunca söyleştim.

Küba'nın durumu, geleceği, ambargo, Komutan Fidel'in HABİTAT II nedeniyle Türkiye'ye gelişi, Küba-Türkiye ilişkileri, Ortadoğu, Jose Marti - Mustafa Kemal büstlerinin açılışı ile başlayan iyi ilişkiler, Küba-Türkiye anlaşmaları, *GRANMA* Gazetesi'nin önemi... vb. konularda söyleştik. Tercümanımız birlikte bir de fotoğrafımızı çekti. Suardiaz ve Rivery kendilerine verdiğim Nazım Hikmet posterleri için çok mutlu oldular. Şair Luis Suardiaz, 1961 yılında Havana'ya gelen ve bir hafta kalan Türk Şairi Nazım Hikmet ile tanıştığını ve daha sonra dostluklarının hep sürdüğünü söyledi. Ayrıca, Kübalı Şair Nicolas GUİLLEN'in Nazım Hikmet için yazdığı üç şiiri de oracıkta okudu. Ben de Nazım'ın Küba ile ilgili şiiri ve Jose Marti'nin *"Özgürlük Şiiri"*ni Türkçe olarak okudum. Sıcak bir dostluk boyverdi. Ortak paydamız şiir idi. Bana, Granma'nın İspanyolca, İngilizce baskılarından örnekler verdiler.

18 Aralık 1996, saat 12.00. Granma'nın görevli sürücüsü ve komita üyesi melez genç, eski bir Lada marka otomobille beni UNEAC Yazarevine bıraktı. Akşama Jose Marti Plaza'da bir törene katılacağız. Üzerimi değiştirmeliyim. Traş olmalıyım ve Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) rozetini de yakama takmalıyım. Birini Ekvatorlu bir şair dostuma armağan ettim. Bu rozeti de giderken birine vereceğim. Çünkü bana Che rozeti armağan ettiler.

Öğle yemeği her zamanki gibi çok lezzetli. Yemeklere kadın eli değdiği belli. Zaten, Yazarevinde 12 kişi kalıyoruz. Yemekte sebzeli çorba, muz ve havuç kızartma, balık buğulama, pancar tatlısı ve ekmek yerine verilen pirinç pilavı üstü az soya fasulyesi vardı. İçecek olarakda Notural Ron ya da su. Her yemekten sonra mutlaka bir fincan Küba kahvesi.. *"Yaşasın Yoldaşlar!.."*

Paraguaylı ekonomist olan Ulusal Senatör Dr. Ing. Basilio Nikiphoroff, kendi kamerası ile ödül töreninde çektiği benim sony kasetimi verdi. Ayrıca çektiği fotoğrafların yakışıklı çıkacağı esprisinde de bulundu. Beni ülkesine davet eden Dr. Basilio'ya yardım ve katkılarından ötürü binlerce teşekkürler. Fidel'in günlüğünde artık Dr. Basilio'da var..

UNEAC Müzik direktörü Eloy Machade, benim Türkiye'den gelen bir şair olduğumu öğrenince görüşmek istediğini söyiemiş. UNEAC 2. Binasının önünde beni karşıladı. Uzunca söyleştik. Kendisi, 1.90 boyunda, iri-yarı, dazlak bir zenci. Göz akı, dişleri ve tırnakları dışında (biraz da avuç içi) her yanı simsiyah bir adam. Gümbür gümbür ses tonu ile konuşan bariton bir müzik otoritesi. Ulusal giysiler içinde, boynunda rengarenk boncuklar, başı usturaya vurulmuş, ince uzun parmaklarının yardımı ile konuşmaya çalışan heybetli bir adam. *"EL AMBİA"* adını taşıyan son kasetini imzalayıp armağan etti. Sonra 5 dolar istedi. Kasette, geleneksel Latin Amerika çalgıları ile şarkılar, Che ve Jose için yazdığı ve okuduğu devrimci şiirler bulunmaktadır. Eloy, aynı zamanda Havana Pablo Milanés Radyo ve Video Vakfı Müdürü. İyi bir şair. Ünlü bir müzik otoritesi...

Yazarevi'nde birlikte kaldığımız bir başka Kübalı müzik otoritelerinden Jose Armando (Garzon Sola Cantante) ise hem Küba'da, hem de Meksika'da yaşayan ve çok iyi İngilizce bilen sıcakkanlı dost biri. Tiz sesli (tenor) zenci sanatçı Armando, *"Yel Quinteto Oriente I"* adındaki kasetini imzalayıp armağan etti. Elbette para istemedi. Ben de kendisine kitap verdim.

O akşam Yazarevi'nde, benim için bir müzik şöleni düzenlemişlerdi: Jose Armando'dan başka Küba folklorik müziğinin bir başka topluluğu olan "TITIRIVIDA" tiyatro ve müzik grubu da orada kalıyordu. Üç erkek üç bayandan oluşan grubun solisti Luciano Buiran ise gitarını alıp bir şarkı patlattı. Tüm grup üyeleri ve Armando, sıra ile hünerlerini sergilediler. Benim için bir müzik ziyafeti vardı. Çok mutluydum. Yatakların üzerine oturuyor ve ellerimizle eşlik ediyorduk. Zaman zaman dans ediliyordu. Yazarevi'nde bir coşku vardı. Ben de, önce *"Fi-*

del'in resmi" şiirimi, sonra Şemsi Belli'nin "Anayasa" şiirini gitar eşliğinde ayakta tiyatro oynar gibi hareketli okudum. Coşkuyla alkışladılar. "Viva Turko Poeta!.." diyerek beni selâmladılar.

Bir akşam üstü, ipini koparmış buzağılar gibi kendimi vurdum sokaklara. Özgür ve başıboş... Geçim derdinden, baskılardan ve her türlü stresten uzakta mutlu ve özgürüm. On günlüğüne de olsa, özgürlüğü yaşadım, özgürce ve düşsel... İnsan olmanın onurunun farkına vararak... Her şey şiir sıcaklığında idi...

İş dönüşü metrobus (toplu taşıma aracı otobüs) beklerken dinlenmek üzere durağın arkasındaki oturağa gelip yanıma oturan melez işçi Grecia C. Oruna ile dost oldum. Hemen karşımızda bulunan Mustfa Kemal büstünün bulunduğu parkta gece geç saatlere dek konuştuk. Çok güzel olduğunu söylediğim için, kalkıp sarılarak beni öpmesi, ona göre çok doğaldı. Kaldığım yerin adresini kaybettiğim için bu gece parkta yatacağımı söylediğimde, Grecia çok şaşırdı. "Aman Tanrım, olmaz böyle bir şey. Hiç sokakta yatılır mı?" diyerek hayretini gizleyemedi. Oysa, 24° C ısıda sabahlamak o kadar da hayret edilecek bir şey değil, bize göre. Köprü altlarında, banklarda, inşaatlarda, kaya kovuklarında, eksi derecelerde it gibi büzüşüp, koyun koyuna yatan çocukları, insanları ve evsizleri düşündükçe, insana verilen değerin önemini ya da önemsizliğini yaşıyorsunuz. Özgürlüğümü paylaşan Grecia'yı bir daha göremedim. Adres bulmamda bana rehberlik eden Küba de Santiago'lu melez Ideniz Guerra'nın sıcak dostluğunu unutamıyorum. Tütün Teknisyen okulu öğrencisi Ideniz'e mutluluklar diliyorum.

Yarın akşam Küba'dan ayrılacağım. UNEAC minibüsü ile son turları atıyoruz. Önce, Havana Puro Fabrikasına gidiyoruz. "Partagas-Flor de Tabacos Habana" Genel Müdürü Ernesto Lopez Allonso ile tanışıp, fotoğraf çektirdik. Bize, fabrika ile ilgili teknik bilgiler verdi. Puro'nun kalite ve özelliklerini anlattı. İstanbul Etiler'de puro satış yeri açtıklarını ve Türkiye Tekel İşletmeleri ile ticarî anlaşmalarından söz etti. Sonra, tütün yapraklarının ilk aşamasından, 5. kattaki paketleme bölümüne kadar puronun imalat seyrini gördük.

Havana Puro Fabrikasının 3. katında 180 işçi çalışıyor. Her renkten

kadın ve erkek tütün işçilerinin çalıştığı fabrikada teknoloji ve makina yerine tamamen el emeği ile dünyanın en meşhur puroları üretiliyor. Bizlere birer puro armağan eden sendika temsilcisi genç, aynı zamanda 589 kişilik Küba Ulusal Meclisi'nin seçimle gelen bir üyesi. Genç sendika temsilcisi mikrofonu eline alıp konukları tanıttı. "Türk şairi Dursun Özden" diyerek beni de anons etti. Tütün işçileri hepimizi ayakta alkışladır. Tüm katları gezip, puronun imalat aşamasını gözlemledikten sonra alkışlarla fabrikadan ayrıldık.

Tek başına özgürlüğün ve mutluluğun bir anlamı olmadığını, paylaşıldığı zaman daha bir güzel olduğunun farkına varan Kübalılar, yoksul olsalar da dans ederek özgürlüğün tadını çıkarıyorlar. Küba sokakları, genç ve güzel Kübalıların aşk ve özgürlük şarkıları ile yankılanıyor. Bu şarkılar, hemen kuzeylerinde bulunan ve bir ejderha gibi ağzını açmış, bileyli dişleri ile şekerkamışı tadındaki Küba'yı her an ısırmaya hazır ABD canavarının kulaklarını tırmalıyordu.

Küba halkı, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından ve ABD ambargosundan sonra dünyada yalnız olunamıayacağının da bilincinde idi. Kübalılar, kapitalist ülkelerle ilişkilerini arttırmak, yeni teknolojiler ve yatırımlarla büyüme hızını yakalamak ve özgür Küba'yı yaşatmak için, özgürlüklerinden ödün vermek de istemiyorlar. Özgülüğün tadını yaşamanın bedelini de ödemeye hazır gibi görünüyorlar. Yalnız, yoksul ama başı dik Küba halkı, ambargo denince hemen 1961 Domuzlar Körfezi çıkarmasını anımsatarak, gururlu bir şekilde yerinden doğrulup kararlılıklarını ve Komutan Fidel'in her zaman yanında olduklarını vurguluyorlar. Tipik bir Latin Amerika başkaldırısı değil, Kübalıların dikbaşlılığı. Devrimin ilkelerine, kazanımlarına, bağımsızlık anlarına ve yaşlı önderleri Komutan Fidel'e olan güvenleri Kübalıları, ABD'nin saldırıları karşısında daha bir kararlı ve tutarlı kılıyor. *"Viva Cuba!..."* diyerek...

"Viva Fidel!... Viva Cuba!... Venseremos!..." belgilerini dağlara, taşlara, fabrikaya, tarlaya, sokaklara, okullara, beyinlere, belleklere, aşklara, düşlere kazımışlar... *"Kâğıttan kaplan emperyalizm"* yumuşak karnındaki *"Yaramaz çocuk"* Küba'yı dize getiremiyor. Kübalılar, ka-

pitalist üretim ilişkilerinden korkuyorlar. Her akşam evlerine konuk ettikleri, başta CNN olmak üzere 6 kuzeyli yabancı televizyon yayınındaki lüks yaşam tarzının tüketici ve bencil insanları, onları ihanete ve ibadete çağırıyor...

Ama, aynı zamanda liberalizmin global (küresel) ekonomik ilişkileri ölçütü ve koşullarına da boyun eğen Küba, Kapitalist ülkelerden yeni yatırımlar istiyor. Hattâ, yabancı Yatırımlar için pekçok kolaylıklar sağlıyorlar. Artık "ÖZEL DÖNEM" ekonomik ilişkilerine başlayan Küba, sosyalist devlet anlayışı içinde liberal ekonomik ilişkilere geçişin ya da "uyumun" zorluklarına şimdiden alışmaya çalışıyor. ABD doları ile alış-veriş yapılan yerler ve kuzeyin çirkefliklerine kaçan özgürlük delisi kimi göçler ya da yabancı marka özentileri bu uyumsuzluğun ilk ürünleri gibi görünüyor. Her şeye karşın, mafya yöntemleri ile Küba'yı köşeye sıkıştırmak isteyen ABD'nin zor ve para ile her şeyi çözebilme eylemleri karşısında, daha bir bütünleşen ve çelikleşen Küba halkı, uluslararası dayanışmalarla da güçleniyor. ABD ambargosuna karşın, ABD müttefiklerinin Küba ile yeni yatırım anlaşmaları, Küba'nın uluslararası desteğini arttırıyor. Uluslararası hukuk ve ticarî ilişkiler Kübayı haklı kılıyor, güçlendiriyor. Türkiye-Küba ilişkilerinin olumlu gelişmesine, Küba yöneticileri ve Küba halkı, daha bir önem veriyorlar. Türkiye'yi candan selâmlıyorlar..

Artık dönüş hazırlıklarını tamamlamalıyım. Küba'dan aldığım armağanları ve kitapları düzgün bir şekilde paketledim. UNEAC dış ilişkiler görevlisi bayan Carmen Quintana Suarez ile görüşüp, her türlü çıkış işlemlerinin ve uçak biletinin tamam olduğunu öğrendim. Uçak bileti ve paaprotmu aldım. Ertesi gün akşam uçacağım.

Aynı gün UNEAC minibüsü ile son turistlik gezilerle başladık.

Çin sokağı, kasap dükkânları, bostan pazarı. Panamı tarafından yapılmış uluslararası spor kompleksi, narenciye bahçeleri, deniz, müzeler, fabrikalar ve alış-verişlerini gezip, bol bol Havana sokaklarından insan manzalarının resmini çektik. İspanyol gazeteci, Ekvatorlu şair, UNEAC rehberi ve minibüs sürücüsü ile birlikte son turlarımızı atıyoruz..

Havana'nın havaalanı yolu üzerinde, küçük bir tepede bulunan ve 1888'de İspanya Kolonyası tarafından yapılan Anno Domini Katolik Kilisesi'ni gezdik. Kilise bekçisi kapıları açıp, içerinin ışıklarını yakarak bize kilise hakkında bilgiler verdi. Cam vitray çalışmaları, duvar figürleri, İsa ve Meryem ana büstleri ile altın yaldızlı haçlar ve sıralar. Kilise olarak kullanılmasa bile temiz ve bakımlı bir müze idi. Yeşilin, palmiye ve hindistan cevizi ağaçlarının arasındaki asırlık Katolik Kilisesi içinde ve bahçesinde fotoğraf çektik. Bekçi ile selamlaşıp, ayrıldık.

Sonra, 16. yüzyılda Afrikalı korsanların Küba adasına geldiklerindeki yaşamlarını, giysilerin ve yapıkları gereçlerin sergilendiği "Afrika Pazarı" denilen yarı açık bir müze özelliğindeki yere geldik. Burada, gemici giysileri, duvar süslemeleri, el sanatları, gemici ipleri ve hediyelik eşyaların satıcısı Afrika kökenli zenci Kübalı kızlardı. Ben de, bakır plakalı kendir iplerden yapılmış bir denizatı ve tişört aldım. "Bazar de los Orishas" adı verilen bu açık müzenin birbirinden güzel 5 satıcısı vardı. Kıvırcık saçlarından ördüğü ince ve çokça belikleri üzerinde rengarenk boncuklu zenci güzel Zubike Borin'in saçlarını ve boncuğunu incelerken, gülümsüyor ve bana hiç tepki göstermiyordu. Objektife poz verirken de çok mutlu görünüyordu. Bu yakınlık, kadın-erkek ilişkisi değil bir insanî merak ve dostça bir davranış olduğu için tepki göstermiyen güzel Zubike'nin turizm yüksek okulunun olduğunu öğrendim. Sonra arkadaş olduk. Küba izlenim notlarımın en renkli resmi Zubike Borin'e ait.

Afrika Pazarı'ndan sonra UNEAC'a döndük. Yolda, sokak berberleri, satıcılar, ağaç oymacılığı ile yapılmış kadın heykelleri, hediyelik eşya satıcıları, petrol rafinerisinin bacasından çıkan ve özgürlük meşalesi gibi yükselen alevler, evinin bahçesinde kendi yaptığı sandviç ve börekleri satan emekli bayanlar, kitap satıcıları, koklaşan gençler, bilye oynayan yaşlılar, okul bahçesinde Jose Marti büstü önünde devrim şarkıları söyleyen çocuklar... Yeşil, deniz, tertemiz bir doğa ve Komutan Fidel...

Tek partili ya da tek liderli yönetimlerin olduğu ülkelerde, genelde

ülkenin her yanında liderin ya da diktatörün izlerini görmek mümkün. Saddam Hüseyin, Kaddafi, Stalin... örnekleridir. Oysa, şu bir gerçek ki; Küba Devlet Başkanı Kumandan Fidel Castro'nun hiçbir yerde heykel ya da büstünü göremezsiniz. Küba ulusal kahramanlarından Şair Jose Marti (1895) ve efsanevî lider Che Guevara'nın resim ve büstleri var, Fidel Castro'nun sadece, çocukların, gençlerin ve mazlum halkların beyinlerinde, yüreklerinde ilkeleri var düşleri yaşıyor. Utopik düşleri... *"Viva Fidel!..."*

Son akşam vurdum kendimi sokaklara, parklara... Fotoğraf makinama 8. kaseti taktım. Son izlenimlerimi görüntülemek ve sokaktaki Kübalılar'la söyleşmek üzere 23. caddenin başında bulunan Küba Havayolları bürosunun karşısındaki parkta oturuyorum. Özgürlüğün akşam izlencesine kaptırmışım kendimi... İspanyolca'nın yaklaşık Türkçe gibi yazıldığı şekliyle okunuşunun kolaylığından sözeden ve İngilizce bilmediği halde, anlaşabildiğimiz güzel melez Adoracion Azva Fernandez ile konuşuyoruz. Önce, havadan sudan, Fernandez, lükse ve tüketici toplum özentisine eğilimli arkadaşlarından bazılarının ABD'ye kaçtığını söyleyen, ender Kübalı kızlardan biri...

Geç vakitlere dek konuştuk Fernandez'le. Çok güzel olduğunu söylediğimde, kalkıp öperek teşekkür etti. Ertesi günü görüşmek üzere ayrıldık. Melez güzelin yeşil gözlerine bir hüzün çöktü. Kısa sürede gelişen dostluk ve arkadaşlık, Küba halkının şiir sıcaklığındaki kurak mevsime düşen son damlası idi. Türkiye bir ozan, Küba'ya, insanlarına, güzelliklerine, yoksul ama mutlu ve özgür gençliğe elveda diyordu. Fernandez'in yeşil gözlerinden de yeşil Havana'ya yeniden gelmek dileğiyle selâm duruyorum...

Ertesi günü görüşemeden ayrıldığım güzel Femandez, belki de tütün sarısı saçlarında gölgelenen puro dumanı ve şekerkamışı düzgünlüğündeki boğum boğum parmaklar ile şiire dokunan, emek kahramanı son Kübalı değildi. Sierra Maestra Dağlarından esen devrim rüzgârı ve Domuzlar Körfezinde kıyıya vuran bağımsızlık dalgaları kadar coşkulu, Che kadar enternasyonal, Jose Marti gibi sevdalı, Guayasamin'in ellerinde yaratı, Kumanda Fidel onurun doruğu, müzik, dans, yeşil, de-

niz, mutluluk, özgürlük ve Fernandez'in gözleri... İşte size bir avuç dostluk, işte özgürlüğün adı: KÜBA

Kimi sözcüklerin okunuşu ve anlamı Türkçe ses uyumuna çok benziyor: Baba, masa, kamyon, tren, çıktı, sayı, bisiklet, fabrika, limon, normal... gibi. İngilizcenin az konuşulduğu Küba'da, yazıldığı gibi okunan (bazı özellikleri ve işaretleri dışında) İspanyolca konuşuluyor. Tüm Orta ve Latin Amerika'da İspanyolca anadil.

Bu ortak sözcüklerle ve sıcak bakışlarla vedalaştığım Ekvatorlu yazar Elba Hidalgo ve TV. Müdürü Evelina Cucalon'la dostça ve de yeniden kucaklaşmak dileğiyle ayrıldım.

Komite taksisi ile beni Havana havalimanına götüren ve her türlü işlemimi yaptırıp uçağa kadar uğurlayan UNEAC protokol görevlisi güzel Carmen Quintana Suarez'e ve Komite görevlisine binlerce teşekkürler.. Ekvatoru beline kuşandı dünya. Şairler kemer olurken...

400 kişilik DC-10 tipi "CUBANA Atlantic Ocean" adlı dev uçak ile yerel saatle 18.50'de Havana'dan ayrıldık. Havana'nın ışık demeti, boşlukta bir yazı gibi uzaklaştıkça "Yeniden gel!.." "Viva Dostluk!.." sözcükleri okunuyordu sanki. 11.277 metre yükseklikte uzun bir yolculuktan sonra Madrid havalimanına indik. Üç saat süren transit salondaki beklemeden sonra THY'nin 120 kişilik uçağı ile Madrid'ten ayrıldık. T.H.Y. uçağında bir Türk ailesi ile dost oldum. 22.50' de İstanbul Atatürk havalimanına indik. Pasaport kontrolu yapan polis: "Küba'dan mı geliyorsuzun?* dedi. Evet, dedim. "Hoş geldiniz" dedi. Teşekkürler, dedim.

On günlük *"Fidel'in Günlüğü"* burada noktalanıyor. Türkiye'yi çok özlemişim. Soğuk ve karanlığa karşın. Sıcak ve aydınlık bir düşten uyandım. Eşime, çocuklarıma ve evime, bir tutam KÜBA sıcaklığı ve aydınlığı getirdim. Yeniden yaşamı sorgulamalı ve yazmalıyım. Fidel'in resmini şiire akıtmalıyım. Gökkuşağı mürekkebi şu yaşanası dünya. Şiirlik....

"VIVA CUBA!" "VENSEREMOS!"....

Dudak İzi

Dursun Özden

Bu ozan öpülesi düşlere şenlik
Vurgun yedi kağıt kalem alabora
Yazgımı yazamıyorum dudaklara
Kaç iz bıraktı sevdalara şiirlik.

Kurak mevsimin lacivert ilk akşamları
Dünya cenneti melez güzeli Havana
Saat: oniki
Gündönümü eşe eş
Akrep yelkovanla buluştu
Öpüştüler gece yarısı
Tanrı evinde ay ile güneş.
Yum gözlerini yeşil nöbete
On saatlik zaman ötesindeyim
Zaman bir dudak ötede
Kırlangıç zamanı-kuşluk.

Dilim tutuldu dudaklarınla kalbini aç
Vereceği yanıttan korkuyorum-susss
O da biliyor sevdiğimi-utangaç
Sözcükler düğümlendi seviler ahraz
Miting alanlarında haykırmak istiyorum
Aymı tutuldu-söyleyemiyorum.

İğde çiçeği kına kızılı saçların bahar dokusu
Çiçek tozları taç yaprakta-ürkek ve yabanıl
Düş yükü yordu beni kitaplar ve şarap kokusu
Kötülüklere gülüyorum-yitik umutlarda yaşlanıyorum
Dağlar dölleniyor-pencerede uysal sevi korkusu.
Kıvrak "salsa" dansı içbükey gölde kuğu
Ben delinin tekiyim- kuşları vurmayın
Tüm sevilerimi yakarım dudak yakarışlarına
Gözüm köz akı güneşteki benek-varsılda darlık
Sevdam şiir bahçesi gelinlik ay aynası
Geceye doğduğumda açılsın yüreğinin giz kapısı
Dokunuşlarımla kırılma paylayamadığım giz kapısı
Şiir filizi dudak izinde yoleri
Yoksul ve mutluyum-delilik bu demeyin
Buzağılar gibi yeşil otlaklarda delikan
Özgür ve özgün yayla zamanı-izlek
Uçuk sevilerde hangi yaşın şölenindeyim?
Gümüşdağı heybetine uzandı elim
Karartma gecesi tren ve ben tüneldeyim
Bir yaz öpücüğü izi gökkuşağı bereketi
Kurak-çatlak topraklar gibi dudağı / ıslat biraz
Haydi-gülayında dolunaya gidelim!...

Güzelim-geceni özünle öpebilir miyim...

I. KÜBA'YA İLİŞKİN TEMEL BİLGİLER

A) *Küba'ya ilişkin temel veriler:*

Başkenti ..... : Havana
Nüfusu ..... : 10.844.088 (1991)
Nüfusun ülke dağılımı ..... : % 74 şehirde, % 24 kırsal kesimde
Nüfusun etnik tertibi ..... : % 37 beyaz, % 51 melez, % 11 zenci
Yüzölçümü ..... : 110.860 km^2

B) *Küba'nın kısa tarihçesi :*

1492 yılında Kristof Kolomb tarafından keşfedilen Küba, İspanya'nın Amerika kıtasındaki ilk yerleşme merkezi olma özelliğini taşır. İspanyol Vali Diego Velasquez, 1519 yılında Havana şehrini adanın başkeni ilan etmiştir. 1762 yılında İngilizler tarafından ele geçirilen ada Florida'nın karşılığında bir yıl sonra İspanya'ya iade edilmiştir. *1895 yılında Küba Devrim Partisi'nin kurucusu José Martí'nin öncülüğünde İspanyollara karşı bağımsızlık savaşı başlatılmıştır.* 1898 yılında Havana limanında bulunan *Maine* isimli ABD askeri gemisinin bir infilak sonucu batması üzerine, ABD İspanya'ya savaş ilan etmiş ve bu savaştan galip taraf olarak çıkmıştır. 1898 yılında imzalanan Paris Antlaşmasıyla İspanya, Küba üzerindeki haklarından feragat etmiştir. ABD 1901 yılında kabul edilen anayasayla ve 1902 yılında Tomes Estrada Palma'nın Cumhurbaşkanlığına atanmasıyla Küba'nın bağımsızlığını tanımıştır. 1900 ila 1958 yılları arasındaki zaman kesiti, demokrasi ve diktatörlüğün birbirini izlediği dönemlere sahne olmuştur. 1952 yılında bir darbeyle iktidarı ele geçiren Fulgencio Batista, *1 Ocak 1959 tari-*

hinde Fidel Castro tarafından devrilmiştir. Castro *1961 yılında* ABD'nin öncülüğünde gerçekleştirilen *Domuzlar Körfezi çıkarması* harekatını takiben ihtilalin sosyalist karakterini resmen ilan etmiştir.

C) *Küba'nın coğrafi konumu:*

Küba Cumhuriyeti, Meksika körfezinin girişinde yeralmaktadır. Yengeç dönencesinin hemen altında bulunan Küba'nın kıyı şeridinin uzunluğu 3500 kilometredir. sayısı 1200'e ulaşan çevresindeki adacıklar da dahil edilecek olursa, kıyı şeridi 4000 kilometreyi biraz aşmaktadır. Küba adasının uzunluğu yaklaşık olarak 1250 kilometredir ve en dar ile en geniş yeri sırasıyla 31 ve 191 kilometredir. Arazinin 1/4'ü dağlıktır. Doğuda yer alan *Sierra Maestra dağlarının* zirvesi 1974 metre yüksekliğindeki *"Pico Turquino"*dur. Adadaki nehirler uzun mesafe taşımacılığına ve elektrik üretimine elverişli olmayıp, kısa ve dardır. Doğuda bulunan ve Guacayanbo körfezine dökülen Canto nehri 370 kilometrelik uzunluğuyla adanın en uzun nehrini teşkil etmektedir.

D) Küba'nın iklimi:

Küba tropikal bir iklime sahiytir. İklime ilişkin verilen aşağıda sunulmuştur:

i) Isı ortalaması : Aralık-Mart aylarında 26°
Haziran-Eylül aylarında 32° dir.

En sıcak günlerde hararet 35-38°'yi aşmamakla beraber, yüksek nem oranı Temmuz-Ağustos döneminde hava durumunu bunaltıcı hale getirmektedir.

ii) Yağış Ortalaması : yağışlı dönemde (Mayıs-Ekim) ayda 150 mm
kuru dönemde (Kasım-Nisan) ayda 50 mm

iii) Nemlilik oranı : yıllık ortalama % 80 civarı

II. KÜBA'NIN SİYASİ REJİMİ

a) Genel bilgiler:

Devlet Başkanı ve Başkomutan Fidel Castro'nun mutlak hakimiyeti altındaki iktidar, Marksist-Leninist çizgideki Komünist Parti'nin egemenliğindedir. Parti'nin ülkedeki en yüksek siyasi ve idari merci olduğu Anayasa'da kayıtlıdır.

Onaltı üyeden oluşan Komünist Parti Politbüro'su, partinin en üst organını teşkil etmektedir. Bütün Hükümet kuruluşları Politbüro'nun denetiminde bulunmaktadır.

Yasama gücü 589 üyeden oluşan Halk İktidarı Ulusal Meclisi'ne verilmiştir. Meclis yılda iki kez olağan olarak toplanmaktadır. Devlet Konseyi, Meclisin daimi organı niteliğindedir. Yürütme gücü ise, atama ile saptanan Bakanlar Konseyi'ne verilmiştir.

Devlet Başkanı, Castro, aynı zamanda Devlet Konseyi'nin ve Bakanlar Konseyi'nin de başkanlığını deruhte etmektedir.

Milli Savunma Bakanı olan kardeşi Orgeneral Raul Castro ise, aynı zamanda Devlet Konseyi ve Bakanlar Konseyi Birinci Başkan Yardımcılığı görevini üstlenmektedir.

b) Seçim sistemi ve Parlamento'nun oluşumu:

1992 yılında benimsenen Anayasa değişikliği çerçevesinde, 29 Ekim 1992 tarihinde kabul edilen Seçim Kanunu uyarınca Ulusal Halk İktidarı Meclisi ve Eyalet Meclisi üyelerini belirleyecek genel seçimle-

rin beş yılda bir, Yerel Meclis üyelerini belirleyecek yerel seçimlerin ise iki buçuk yılda bir düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

Yeni kanun uyarınca yapılan ilk yerel seçimler 20 Aralık 1992 tarihinde, müteakip seçimler ise 9 Temmuz 1995 tarihinde düzenlenmiştir. % 97,1 oranında katılım sağlanan son yerel seçimlerde geçersiz ve beyaz oyların toplamı % 10'u bulmuş ve 14.229 adet Halk İktidarı Belediye Meclisi üyesi seçilmiştir.

24 Şubat 1993 tarihinde yapılan genel seçimlerler, Halk İktidarı Ulusal Meclisi'nin 589 üyesi belirlenmiştir. Müteakip genel seçimlerin 1998 yılında yapılması öngörülmekteydi.

Parlamento'da sadece Komünist Parti temsil edilmektedir.

Fidel Castro aynı zamanda Komünist Parti Birinci Sekreterliği görevini de deruhte etmektedir.

Ricardo Alarcon, Halk Gücü Ulusal Meclisi Başkanlığı görevini üstlenmektedir.

III. KÜBA'NIN EKONOMİK DURUMU

A) Ülkenin genel ekonomik durumu:

Eski Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Doğu Bloku'nun ortadan kalkması, Küba ekonomisinde son derece ağır bir bunalım yaşanmasına neden olmuştur. Küba'nın halihazırda beş yıl önce gerçekleştirebileceği ithalatın ancak üçte birini karşılayacak güçte olması, mevcut bunalımını boyutlarını özetlemektedir. *1994 yılında, 6.250 milyar ABD Doları düzeyinde gerçekleşen gayri safi milli hasıla, 1989 yılı rakkamının yarısına eşdeğerdir.* Ekonomi'dek çöküş, uygulanan reform programının da etkisiyle 1994 yılında durdurulabilmiş ve 1990 yılından beri ilk defa ekonomide pozitif bir büyüme oranı sağlanabilmiştir. Ekonomideki görece iyileşme, 1995 yılında da devam etmiş ve yılda % 2.5 oranında bir büyüme sağlanabilmiştir. *Ülkede'ki Ekonomik Reform Programının mimarı olarak telakki edilen Devlet Başkan Yardımcısı Carlos Lage*, 1996 yılında ekonomik büyümenin % 5 düzeyine ulaşması beklendiğini açıklamıştır.

B) *1994 yılına ait temel iktisadi istatistikler:*

a) GSMH : 6,250 milyar ABD doları
b) Kişi başına milli gelir : 560 ABD Doları
c) Kalkınma hızı : % 0,7
d) GSMH'nın sektörlere göre dağılımı:
Sanayi : % 21,8
Tarım : % 33,1
Hizmet : % 45,1

C) Küba'nın başlıcı doğal kaynakları:

Şeker kamışı ülkenin temel tarım üretimini. teşkil etmektedir. Ekonomideki çöküşe paralel olarak, gübre. zirai ilaç ve akaryakıt temininde kaydedilen büyük zorluklar, şeker kamışı üretiminde % 60-70 oranında bir azalma meydana gelmesine neden olmuştur. Son elli yılın en düşük üretimini teşkil eden ve 3,3 milyon ton düzeyinde gerçekleşen 1994-95 hasadının 1995-96 döneminde % 20 oranında artması beklenmektedir.

Nikel ve petrol ülkenin diğer başlıca doğal zenginliklerini teşkil etmektedir. Yıllık nikel üretimi 35-40 bin ton civarındadır. Küba'nın toplam 400 milon tonluk bir nikel rezervine sahip bulunduğu tahmin edilmektedir. Kanada ve Avustralya firmaları, nikel madenciliği alanında Küba'da önemli yatırımlar yapmaktadırlar. Ulusal ihtiyacın beşte birini karşılayan petrol üretimi ise 1,3 milyon tona ulaşmaktadır. Yabancı firmalarca gerçekleştirilen petrol arama faaliyetlerinde ümit verici sonuçlar alınmakla beraber, petrol yataklarının işletme giderlerinin fazla yüksek bulunduğu kaydedilmektedir.

D) Küba'nın dış ticareti:

ı) Başlıca ihraç kalemleri:

Şeker ve mamulleri, nikel, deniz ürünleri, ron, püro, narenciye ve kahve.

ıı) Başlıca ithal kalemleri:

Petrol mamulleri (toplam ithalatın % 40'ına eşdeğerdir), gıda maddeleri, kimyasal maddeler, endüstri mamulleri (makina, taşıt ve aksamı, elektrikli cihazlar).

ııı) 1991-1994 dönemine ilişkin dış ticaret istatistikleri:

	1991	1992	1993	1994
İhracat	1.500	2.200	1.700	1.800
İthalat	1.850	2.500	2.200	2.400

(milyon ABD Doları)

iv) Küba'nın başlıca ticari partnörleri:

Latin Amerika ülkeleri ile Avrupa Birliği mensupları Küba dış ticaretinde yaklaşık üçte birlik birer paya sahiptirler. Bu oran, Bağımsız Devletler Topluluğu üyeleri için beşte bir ve Çin ve Kanada için sırasıyla % 10 ve % 9 düzeyindedir. Rusya halâ Küba'nın en büyük ticari partöneridir. Rusya'yı Çin, İspanya ve Kanada izlemektedir.

E) Başlıca ekonomik sektörlerin durumu:

i) Turizm sektörü:

630.000 turistin ziyaret ettiği Küba'da, 1994 yılı brüt turizm geliri 850 milyon ABD Dolarına ulaşmıştır. 1995 yılında ise toplam ziyaretci sayısı 750.000'i aşmıştır. 1996 yılı Ocak-Ekim döneminde Küba'yı 790,000'e yakın turist ziyaret etmiştir. Küba'yı ziyaret eden turistlerin sayısı, Karayip bölgesini ziyaret eden turistlerin % 4,2'sine eşdeğerdir. 23.000 yataklık bir kapasiteye sahip turizm sektörünün 2000 yılında 50.000 yataklık bir kapasiteye kavuşturulması ve turizm gelirlerinin 2 ilâ 2,5 milyar ABD Doları seviyesine çıkarılması hedeflenmektedir. Turizm sektöründe kaydadeğer oranda yabancı sermaye yatırımı yapılmaktadır. 5 Eylül 1995 tarihinde kabul edilen yeni Yabancı Yatırımlar Kanununun turizm yatırımlarına ivme kazandırması beklenmektedir.

ii) Sanayi:

Gayri safi milli hasılasının % 22'si sanayi sektöründen kaynaklanan Küba ekonomisi esas itibariyle bir tarım ülkesi olma özelliğini muhafaza etmektedir. Ekonomik buhran neticesinde meydana gelen yedek parça eksikliği, hammadde kıtlığı ve elektrik üretiminin yetersizliği ile mevcut tesislerin verimsizliği gibi nedenlerden dolayı, ülkenin mevcut üretim kapasitesinin ancak beşte birinin kullanılmakta olduğu tahmin edilmektedir.

Biyoteknoloji ve ilaç endüstrisi gelecek vaad eden başlıca sanayi sektörleri arasında yer almaktadır.

IV. TÜRKİYE - KÜBA İLİŞKİLERİ

A) Havana Büyükelçiliği'nin kısa tarihçesi:

1979 yılında iktidarda olan Ecevit Hükümeti'nin üçüncü dünya ve Bağlantısız ülkelerle yakınlaşma isteği, Bağlantısız Ülkeler Hareketi Zirvesi'nin anılan yıl Havana'da düzenlenmesi ve zirveyi izleyen iki sene boyunca Küba'nın hareketin başkanlığını üstlenmesi, Havana Büyükelçiliği'nin açılmasına neden olan temel etkenlerdir.

B) İki ülke arasında imzalanmış bulunan anlaşmalar:

1) 22 Eylül 1989 tarihli TRT-ICRTV işbirliği Protokolü

2) 24 Kasım 1989 tarihli TEKEL-CUBATABACO İşbirliği Mutabakat Muhtırası

3) 2 Ağustos 1991 tarihli Vize Muafiyet Anlaşması

4) 29 Temmuz 1993 tarihli Hava Ulaştırma Anlaşması

5) 9 Aralık 1994 tarihli Spor İşbirliği Anlaşması

6) 11 Temmuz 1996 tarihli Gümrük İşbirliği Anlaşması

7) 29 Ağustos 1996 tarihli Ticaret, Ekonomik ve Sınai İşbirliği Anlaşması

8) 26 Eylül 1996 tarihli Sağlık işbirliği Protokolü

C) Türkiye - Küba dış ticareti:

	1990	1991	1992	1993	1994
İthalatımız	5.994	1.313	2	v. y.	v. y.
İhracatımız	394	46	100	v. y.	v. y.

(1000 ABD Doları)
(v.y.: veri yok)

NOT: 1993 ve 1994 yıllarında Türkiye-Küba dış ticaretinin 200-250 bin ABD Doları düzeyinde gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

1994 yılı Türkiye-Küba ikili ticaretinin toplamı, Küba'nın toplam dış ticaretinin % 0.006'sına eşittir.

küba ve latin amerika'ya ilişkin kitaplarımız

olga /yürekli bir kadının yaşamı

"brezilyalı yazar **fernando morais**, olga adlı belgesel romanında olağanüstü bir kadının, **olga benario**'nun hareketli yaşamını ve trajik ölümünü anlatıyor. **olga**, 1920'li yıllarda işçi hareketinin kahramanlarındandı. otuzlu yıllarda ise "olga benario ve luis carlos prestes olayı" berlin'den moskova'ya paris'ten rio de janerio'ya dek insanları derinden etkiledi. alışılmadık, etkileyicibir belgesel roman...

fernando morais
311 s., +48 s. fotoğraf

duvardaki sarmaşık gibi... diktatörlük hücrelerinden anılar

"bütün o uzun yıllar içinde aynada kendilerine ancak birkaç kez bakabildiler; gördükleri bir başkasıydı. uruguay askeri diktatörlüğünün, bitmez tükenmez işkencelerinden dolayı yıpranmış, bir tabuttan daha büyük olmayan barakalarının yalnızlığıyla lanetlenmiş, hint fakirleri gibi zayıf 'rehine'leri, bir kışladan diğerine taşınıp duruyorlardı." **eduardo galeano** uruguay devrimci hareketi tupamaroların iki önderinin cezaevi anıları inanılmaz bir inadı sergiliyor...

mauricio rosencof
e. fernandez huidobro
400 s.

ben...rigoberta menchu
guatemala'da yaşam

yaşam ve anılar dizimize bu kez güney amerika yerlilerinin direniş simgesi olarak 1992 nobel barış ödülü'nü alan **rigoberta menchu** konuk oluyor. guatemala halkının yaşamının yerel renkleri, zenginliği tanımadığımız bir dünyanın kapılarını aralıyor. tarım işçilerinin mücadelesini ve sürgün dönemini kapsayan bölümler farklı coğrafyalarda yaşanan benzer olayları göstermesi bakımından ilgiyle okunuyor.

elızabeth burgos-debray
192 sayfa

iç savaştan silâhlı barışa
farabundo marti san salvador'da...

salvador'da 1980'den bu yana süren ve75 bin kişinin ölümüne onbinlerce kişinin yerinden yurdundan olmasına yolaçan iç savaş, 1992 şubatında sağlanan barış anlaşması ve ateşkesle sona erdi. gerillalar 1985 sonrası geliştirdikleri politikayı "silahlı barış" diye adlandırıyorlardı...
"gerilla vazgeçiyor" imajına karşın, salvador devrimcileri barışında nasıl aktif bir politikaya dönüştürülebileceğinin örneğini sundular, tıpkı 1917 ekim devrimi'nde olduğu gibi

derleyen: oğuz önderer
284 s.

yüzyılın görüşmesi
başkan gonzalo konuşuyor

"peru'nun başkenti lima'da yayınlanan el diario gazetesi, ülkemizde aydınlık yol diye bilinen peru komünist partisi'nin lideri başkan gonzalo (dr. abimael guzman) ile bugüne kadar yapılmış olan tek görüşmeyi gerçekleştirmeyi başardı.

luis arce borja
janet talavera sánchez
91 s.

latin amerika'ya ilişkin diğer kitaplarımız

Ateşi Tutmak / *E.G.Bermejo*
Ayaklanma Üstüne / *H.Ortega Saavedra*
Ben, Rigoberta Menchu / *Elizabeth Burgos-Debray*
Bolivya Günlüğü / *Che Guevara*
Cangıl Günleri– Guatemala'nın Sessiz Savaşi / *Mario Payeras..*
CHE'nin Mektupları/ *Derleme*
Che'nin Mirası / Albert Sterr
Dağdan Kopan Ateş / *Omar Cabezas*....(2.baskı)
Duvardaki Sarmaşık Gibi / *M. Rosencof-E.Fernandez Huidobro*
Düşük Yoğunluklu Çatışma / İlan Edilmemiş Savaş / *Derleme*
Friedman Modeli Kıskacında Şili / *A.G.Frank*
Edebiyat ve Devrim / *Mario Benedetti*
Kavga Sürecek - Domitila Yine Konuşuyor / *David Acebay*
KübaUzak Değil-Bizim Fidel'in Öyküsü/ *Dursun Özden*
Latin Amerika'nın Atar Damarları / *Osman Balcıgil.*
Latin Amerika Marksizmi / *Michael Löwy*
Söz Mezbahası / *Eduardo Galeano*
Marksizm ve Din / *Michael Löwy*
Nikaragua Sandinist Devrim / *H.Weber*
Öte Kıyıdakiler / Yerli Halkların Hakları / *Erol Anar*
Salvador'un Gizli Zindanları /*Ana Guadalupe Martinez*
Sam Amca'ya Fatiha / *H.Alleg*
Sosyalizmi Kuracağız / *Fidel Castro*
Uzun Savaş -Salvador / *J.Dunkerley*.
Ya Basta / Artık Yeter / *Marcos.*
Yeni Soğuk Savaş / *F.Halliday*

YAŞAM VE ANILAR

FİDEL 'İN RESMİ

"70 yaşında bir çocuk "Viva fidel"
yoksul ama mutlu çocuk - güldeste
düşümde düştüm küba ya-yurtsama
cemre artığı bir gökkuşağı yolum timsah
sırtı palmiye amigo/ "venceremos"
che'nin saçları deniz / özgürlük dalgalı
mutluyum-bir kız sevdim havana'lı jose
marti gençliğim / resim müzik şiirlik
misket oynadım çocuklarla "devrim"
bahsine türk ressam dino çok uğraştı
çizmeye / düşlerini Donkişot parkında
"fidel de içlerinde" kararlı emin
"mutluluğun resmini yapabilirmisin"
guayasamin ?"

belge yayınları

ISBN 975-344-184-

9 789753 441841